

Energiearmoede in Nederland 2019-2023

Een overzicht van 2019 tot en met 2023 en een
verdieping op onderconsumptie

TNO 2024 R10801 – 2 juli 2024

Energiearmoede in Nederland 2019-2023

Een overzicht van 2019 tot en met 2023 en een
verdieping op onderconsumptie

Auteurs	TNO Anika Batenburg Berend Hopman Elsenoer Wijlhuizen Francesco Dalla Longa Peter Mulder
	CBS Lindsey van der Meer Lydia Geitenbeek Manon van Middelkoop
Rubricering rapport	TNO Publiek
Titel	TNO Publiek
Aantal pagina's	56 (excl. voor- en achterblad)
Projectnaam	Landelijk onderzoeksprogramma energiearmoede

Over deze studie

Dit is een gezamenlijke studie van TNO en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De studie maakt deel uit van het meerjarig Landelijk Onderzoeksprogramma Energiearmoede dat wordt uitgevoerd door TNO in samenwerking met de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), en Economische Zaken en Klimaat (EZK), de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland, Flevoland, Noord-Brabant, RVO, VNG en het CBS. Het onderzoeksprogramma heeft als doel beleidsmakers en uitvoerders op het thema energiearmoede te ondersteunen met actuele kennis over de doelgroep en de effectiviteit van maatregelen. Daarnaast beoogt het programma de implementatie van effectieve maatregelen te versnellen door uitwisseling van kennis en ervaring tussen beleidsmakers.

Het rapport 'Energiearmoede in Nederland' is tot stand gekomen door samenwerking tussen het TNO en CBS. In deze publicatie zijn de geïntegreerde resultaten opgenomen, waardoor de bijdragen van elk instituut afzonderlijk niet meer te herleiden zijn. Desalniettemin heeft elk instituut zijn eigen verantwoordelijkheid; we lichten die hierna toe.

TNO is als hoofdauteur eindverantwoordelijk voor deze studie. De inschatting van het actuele niveau van energiearmoede per eind 2023 is afkomstig van TNO, maar maakt gebruik van dezelfde definities en indicatoren van energiearmoede als het CBS. Bij gebrek aan actuele cijfers voor onder meer inkomen en energieverbruik van huishoudens in 2023, combineert TNO de CBS cijfers over onder meer daadwerkelijk inkomen en energieverbruik van huishoudens in 2022 met berekeningen en inschattingen van de energieprijzen in 2023, financiële compensatiemaatregelen en energiebesparing in 2023 om te komen tot een zo goed mogelijke inschatting van energiearmoede per eind 2023 (zie Hoofdstuk 4).

Het CBS is verantwoordelijk voor de in deze publicatie gehanteerde daadwerkelijke energiearmoedepercentages voor de jaren 2019 t/m 2022. Gelijktijdig met dit rapport publiceert het CBS de Monitor Energiearmoede 2019-2022 met daarin de dezelfde indicatoren voor energiearmoede voor 2019 t/m 2022 (CBS 2024a). Ten behoeve van de inschatting van energiearmoede in 2023 heeft het CBS de microdata voor 2022 aan TNO ter beschikking gesteld in hun beveiligde [Remote Access omgeving](#). Daarnaast heeft CBS, in overleg met TNO, de berekeningen voor onderconsumptie ontwikkeld en uitgevoerd (zie Paragraaf 5.3 en 7.2).

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van TNO.

Samenvatting

Deze studie biedt een actuele inschatting van het aantal huishoudens in energiearmoede in Nederland per eind 2023 op zowel nationaal als lokaal niveau. Het betreft een inschatting omdat definitieve cijfers over onder meer inkomen en energieverbruik van individuele huishoudens pas in de loop van dit jaar beschikbaar komen. We leggen onze inschatting voor energiearmoede in 2023 voor het eerst naast de daadwerkelijke energiearmoedecijfers voor de periode 2019-2022. Daarmee sluit deze publicatie aan op de nieuwe Monitor Energiearmoede 2019-2022 van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2024a). Op deze manier kunnen we in deze studie de ontwikkeling van energiearmoede in Nederland sinds 2019 duiden. Als vernieuwing ten opzichte van vorige publicaties brengen we nu ook de zogeheten verborgen⁷ energiearmoede in kaart – dit zijn huishoudens met een laag inkomen in woningen met een lage energetische kwaliteit die aanzienlijk minder energie gebruiken dan wat mag worden verwacht op basis van hun woning- en huishoudkenmerken. Het is aannemelijk dat deze huishoudens vanwege financiële problemen energie onder-consumeren, bijvoorbeeld door de verwarming erg laag te zetten.

We definiëren huishoudens als energiearm wanneer zij te maken hebben met een laag inkomen in combinatie met een hoge energierekening en/of in combinatie met een woning van slechte energetische kwaliteit. Meer specifiek meten we drie dimensies van energiearmoede:

1. de betaalbaarheid van energie;
2. de energetische kwaliteit van het huis;
3. de mogelijkheid om te investeren in de energetische kwaliteit van het huis.

De analyse voor 2023 is gebaseerd op CBS cijfers voor individuele huishoudens over de inkomenssituatie, energieverbruik en de energiekwaliteit van woningen uit 2022 (dit betreft de meest recent beschikbare data), in combinatie met de energieprijzen in 2023. Het aldus ingeschatte niveau van energiearmoede is vervolgens gecorrigeerd voor de verschillende financiële compensatiemaatregelen uit 2023 - te weten een energietoeslag voor lage inkomens en het prijsplafond. Tenslotte houden we ook rekening met de energiebesparing die huishoudens in 2023 naar schatting hebben gerealiseerd.

We geven in deze studie antwoord op zes vragen:

1. Hoeveel Nederlandse huishoudens zijn energiearm?
2. Hoe hoog zijn hun gemiddelde energiekosten?
3. Wat zijn hun huishoud- en woningkenmerken?
4. Waar wonen zij?
5. Wat was de impact van financiële compensatiemaatregelen op het aantal energiearme huishoudens en hun energiekosten en waar in Nederland was de impact het hoogst?
6. Hoeveel huishoudens leven in verborgen energiearmoede? Wat zijn hun kenmerken?

⁷ De term 'verborgen energiearmoede' verwijst naar huishoudens die vaak niet opduiken in energiearmoedestatistieken omdat ze de energierekening bewust laag houden door de kachel uit te zetten. Deze huishoudens zijn wel onderdeel van de CBS/TNO energiearmoede definitie LIHE en/of LILEK. In deze publicatie geven we inzicht in deze subgroep.

De in deze studie gepresenteerde niveaus van energiearmoede voor 2023 dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. Door gebrek aan verschillende actuele gegevens over 2023 op het niveau van individuele huishoudens, rekenen we met de inkomens en energetische woningkwaliteit van huishoudens in 2022 en de gemiddelde energieprijzen voor consumenten in 2023. Voor wat betreft de financiële compensatiemaatregelen veronderstellen we, bij gebrek aan informatie, noodzakelijkerwijs dat iedereen die recht had op een energietoeslag daar in 2023 ook gebruik van heeft gemaakt. Voor wat betreft de energieprijzen geldt dat we, bij gebrek aan volledige informatie, noodzakelijkerwijs rekenen met een gemiddelde energieprijzen van bestaande en nieuwe contracten en niet met gedifferentieerde energiecontractprijzen op huishoudensniveau. Onze inschatting van energiearmoede is daarom onvermijdelijk niet accuraat voor elk individueel huishouden, maar geeft wel een algemeen beeld over de omvang van het energiearmoede niveau in Nederland.

Om zo goed mogelijk aan te sluiten op de beleidspraktijk hebben we in deze publicatie de percentages aangaande energiearmoede vertaald naar absolute aantallen op basis van alle huishoudens in Nederland (percentage × het aantal huishoudens in Nederland). De data onderliggend aan deze berekeningen beslaan voor elk jaar minimaal 85% van het totaal aantal huishoudens in Nederland. Zo bestaat de dataset voor 2022 uit 7.170.830 huishoudens. Dit is 88% van het totaal aantal van 8.138.591 huishoudens in Nederland in 2022. De aantallen in de tabellenset van CBS (CBS, 2024a) beslaan de daadwerkelijke populatie beschikbaar in de dataset en daardoor verschillen deze absolute aantallen van de absolute aantallen in dit rapport.

In de volgende paragrafen vatten we de antwoorden op de onderzoeksvragen kort samen.

1. Aantal energiearme huishoudens

- ❖ In 2023 waren er naar schatting 396 duizend energiearme huishoudens² in Nederland, dit is 4,8% van het totaal aantal huishoudens in Nederland. Het exacte cijfer is afhankelijk van de wijze waarop gemeenten de energietoeslag voor lage inkomens hebben uitgekeerd, en varieert daarom naar schatting tussen de 363 duizend en 437 duizend huishoudens (4,4% - 5,3% van alle huishoudens in Nederland). De meerderheid van hen – ruim 300 duizend huishoudens – woont in een woning van lage energetische kwaliteit; een minderheid van 33 duizend energiearme huishoudens heeft een woning van zeer lage energetische kwaliteit.
- ❖ Tussen 2022 en 2023 is het aantal energiearme huishoudens naar schatting gestegen met 70 duizend huishoudens – in 2022 bedroeg het aantal energiearme huishoudens nog 326 duizend (4% van alle huishoudens in Nederland). De diverse financiële compensatiemaatregelen³ die in 2023 van kracht waren, en met name de energietoeslag voor huishoudens met een laag inkomen, hebben de groei van het aantal energiearme huishoudens tussen 2022 en 2023 aanzienlijk geremd; zie punt 5 hieronder voor meer detail.
- ❖ Ruim 960 duizend huishoudens (12% van alle huishoudens in Nederland) hebben een woning met een lage energetische kwaliteit die ze niet op eigen kracht kunnen

² Volgens de indicator LIHE en/of LILEK: Lage Inkomens met een Hoge Energierekening en/of een woning van Lage Energetische Kwaliteit.

³ De compensatiemaatregelen die we meenemen in de berekeningen zijn de energietoeslag voor lage inkomens en het prijsplafond.

verduurzamen. Ruim 90% van hen zijn huurders die geen zeggenschap hebben over hun woning. De rest zijn woningeigenaren met onvoldoende financiële middelen om te investeren in verduurzaming. Hoewel deze huishoudens lang niet allemaal een laag inkomen hebben, kunnen zij vanwege gebrek aan financiële slagkracht of zeggenschap over de woning niet deelnemen aan de energietransitie in de gebouwde omgeving. Een minderheid van hen (ongeveer 115 duizend huishoudens) woont in huizen met een zeer slechte energetische kwaliteit.

- ❖ De berekeningen gaan uit van de prognose dat Nederlandse huishoudens in 2023 naar schatting gemiddeld 1,4% minder elektriciteit en 2,1% minder gas verbruikten ten opzichte van 2022 (zie hoofdstuk 4.1.2). Deze besparing volgt op een forse energiebesparing van gemiddeld ongeveer 14% in 2022 ten opzichte van 2021. Oftewel, de forse energiebesparing die in 2022 is gerealiseerd is in 2023 vastgehouden en zelfs nog iets versterkt, maar deze extra besparing in 2023 was logischerwijs gering ten opzichte van de grote sprong in energiebesparing in 2022. De (geschatte) extra energiebesparing in 2023 heeft daarom een relatief gering effect gehad op het niveau van energiearmoede in vergelijking met 2022 – het gaat in 2023 om een geschatte afname van 10 duizend energiearme huishoudens.
- ❖ Het aandeel energiearme huishoudens is tussen 2019 en 2023 gedaald van 8,6% naar 4,8% van het totale aantal huishoudens. Tussen 2019 en 2020 was er sprake van een relatief sterke daling van 8,6% naar 6,4% als gevolg van een daling van de energieprijzen, een afname van het aantal energetisch slechte woningen, een lage inflatie en coronasteunmaatregelen. In de jaren 2020 en 2021 bleef het niveau van energiearmoede vrijwel constant, om vervolgens scherp te dalen van 6,3% in 2021 naar 4,0% in 2022. Deze daling is het gevolg van een historisch hoge energiebesparing door huishoudens in reactie op de hoge energieprijzen, in combinatie met een ruimhartige financiële compensatie van energiekosten door de overheid. In 2023 steeg naar schatting het aandeel energiearme huishoudens tot 4,8% als gevolg van de sterk gestegen energieprijzen: die piekten in het begin van 2023, om daarna terug te zakken tot een niveau dat ruim boven dat van 2021 en begin 2022 ligt. De compensatiemaatregelen in 2023 hebben het effect van de hogere prijzen sterk geremd maar niet geheel weggenomen.

2. Energiekosten

- ❖ De energiekosten van energiearme huishoudens zijn tussen 2022 en 2023 naar schatting gestegen met gemiddeld €89 per maand, van €49 naar €138. Daarmee geven energiearme huishoudens in 2023 gemiddeld 8,5% van hun inkomen uit aan energiekosten. In 2022 was deze zogeheten energiequote nog 3,8%. Ter vergelijking: voor de totale populatie in Nederland geldt dat huishoudens in 2023 naar schatting gemiddeld 5,2% van hun inkomen kwijt waren aan energiekosten, tegen 3,0% in 2022.
- ❖ De opvallend lage energiekosten en energiequote in 2022 is het gevolg van een tweetal eerdergenoemde factoren, die elkaar versterkten: i) de historisch hoge energiebesparing door huishoudens in reactie op de hoge marktprijzen voor energie en ii) een ruimhartige financiële compensatie van energiekosten door de overheid. In 2023 lopen de energiekosten op omdat de hoge marktprijzen uit 2022 zijn gaan doorwerken in energiecontracten van huishoudens.

- ❖ Zonder financiële compensatie zouden de energiekosten van energiearme huishoudens in 2023 aanzienlijk hoger zijn geweest. Zie punt 5 hieronder voor meer detail. De stijging van de energiekosten van energiearme huishoudens in 2023 is naar alle waarschijnlijkheid maar zeer beperkt gedempt door energiebesparing; zoals eerder genoemd was de prognose voor 2023 een zeer beperkte extra energiebesparing bovenop de historisch hoge energiebesparing in 2022.
- ❖ De inschatting van de energiebesparing van huishoudens tussen 2022 en 2023 is vermoedelijk een stuk lager dan die tussen 2022 en 2021. Deze relatief beperkte besparing brengt daarom volgens onze schattingen de gemiddelde energiekosten van energiearme huishoudens tussen 2022 en 2023 nauwelijks omlaag.

3. Kenmerken

- ❖ De meeste energiearme huishoudens wonen in een meergezinswoning (hieronder vallen flats, galerij-, portiek-, beneden- en bovenwoningen, appartementen en woningen boven bedrijfsruimten; 36% in 2022 en 40% in 2023), gevolgd door een tussenwoning (26% in 2022 en 27% in 2023) en hoekwoning (24% in 2022 en 21% in 2023).
- ❖ De subgroep energiearme huishoudens die energie onderconsumeert woont juist naar verhouding iets vaker in een hoekwoning (27% in 2022) en twee-onder-een-kapwoning (10% in 2022) dan de gehele groep energiearme huishoudens. Omdat we over 2023 nog geen gegevens hebben over het individuele energieverbruik van huishoudens, kunnen we alleen inzicht geven in de mate van onderconsumptie in 2022.
- ❖ Ongeveer twee derde (62% in 2022 en 66% in 2023) van de energiearme huishoudens woonde in een corporatiewoning. Bijna een kwart huurt van een particuliere eigenaar (24% in 2022 en 22% in 2023) en ongeveer 12% heeft een koopwoning. Huishoudens met verborgen energiearmoede wonen naar verhouding iets vaker in een corporatiewoning (69% in 2022).
- ❖ Eenpersoonshuishoudens (54% in 2022 en 53% in 2023) en eenoudergezinnen (15% in 2022 en 16% in 2023) zijn sterk oververtegenwoordigd onder de energiearme huishoudens. De groep onderconsumerende energiearme huishoudens met verborgen energiearmoede bestaat naar verhouding juist iets vaker uit eenpersoonshuishoudens (57% in 2022).
- ❖ Energiearme huishoudens hebben relatief vaak een inkomen uit pensioen (32% in 2022 en 30% in 2023), bijstand (28% in 2022 en 2023) of andere uitkering (12% in 2022 en 13% in 2023). De groep huishoudens met verborgen energiearmoede heeft relatief vaak een pensioen inkomen (37% in 2022).

4. Geografie

- ❖ In 2023 zijn de hoogst geschatte percentages energiearmoede te vinden in Noordoost Groningen, Zuid-Limburg, Rotterdam, Den Haag, Arnhem en omgeving, Almelo en Enschede.

- ❖ Sinds 2022 is energiearmoede het meest toegenomen in een aantal stedelijke gebieden (Rotterdam, Amsterdam, Diemen, Enschede, Almelo, Lelystad, Den Haag, Arnhem, Vaals en Heerlen) en in Noordoost Groningen.
- ❖ De compensatiemaatregelen hebben logischerwijs het meeste effect gesorteerd in de gebieden met de hoogste energiearmoedecijfers.

5. Impact compensatie

- ❖ De financiële compensatiemaatregelen (energietoeslag en prijsplafond) waren zeer effectief in het voorkomen van een sterke stijging van het aantal energiearme huishoudens. Zonder enige vorm van financiële compensatie was het aantal energiearme huishoudens in 2023 naar schatting gestegen tot 885 duizend (10,7% van alle huishoudens in Nederland). Dankzij financiële compensatie bedroeg het uiteindelijke aantal energiearme huishoudens in Nederland in 2023, zoals eerder genoemd, naar schatting 396 duizend (4,8% van het totaal aantal huishoudens in Nederland). Dat betekent dat de energietoeslag en het prijsplafond samen naar schatting 489 duizend huishoudens hebben behoed voor energiearmoede.
- ❖ De energietoeslag had de meeste impact op het dempen van energiearmoede; het heeft naar schatting het aantal potentieel energiearme huishoudens teruggedrongen met 365 duizend. Voor het prijsplafond is dit aantal naar schatting 227 duizend huishoudens. Tezamen hebben deze twee compensatiemaatregelen naar schatting het aantal potentieel energiearme huishoudens teruggedrongen met 489 duizend omdat niet alle huishoudens hebben vanwege verschil in energieverbruik van beide maatregelen hebben geprofiteerd.
- ❖ De relatief grote impact van de energietoeslag op het dempen van energiearmoede komt doordat in principe alle energiearme huishoudens profijt hebben gehad van de energietoeslag, terwijl dat in veel mindere mate gold voor het prijsplafond. De energietoeslag (gemiddeld €1300, afhankelijk van de gemeente) was namelijk specifiek gericht op huishoudens met een laag inkomen (meestal huishoudens met een inkomen onder 120% van het wettelijk sociaal minimum, afhankelijk van de gemeente) terwijl wij het begrip energiearmoede reserveren voor huishoudens met (ongeveer) dezelfde lage inkomensgrens (rijke woningeigenaren met een hoge energierekening of een energetisch slechte woning zijn volgens de gebruikte definitie niet energiearm) – oftewel alle energiearme huishoudens vallen in de doelgroep van de energietoeslag. De reductie van energiekosten door het prijsplafond was daarentegen afhankelijk van de energiecontractprijs en het energieverbruik van een huishoudens; de impact was het grootst bij huishoudens met een hoge energiecontractprijs (boven het prijsplafondtarief) en energieverbruik rond het prijsplafondvolume) – slechts een deel van de energiearme huishoudens voldeed aan deze kenmerken. Daarmee is niet gezegd dat het prijsplafond in algemene zin maar beperkt effectief was; immers, ook huishoudens met een inkomen (net) boven de lage inkomensgrens (waaronder huishoudens die kwetsbaar zijn voor hoge energieprijzen) hebben van het prijsplafond geprofiteerd, maar dit effect valt dus buiten het bestek van onze analyse van energiearmoede.
- ❖ De financiële compensatie in 2023 heeft de energiekosten van energiearme huishoudens naar schatting met gemiddeld €96 per maand omlaag gebracht. Energiearme huishoudens waren, zoals eerder genoemd, in 2023 naar schatting

gemiddeld €138 per maand kwijt aan energiekosten – gemiddeld 8,5% van hun inkomen. Zonder compensatie zou dit naar schatting gemiddeld €234 per maand zijn geweest – gemiddeld 16,2% van hun inkomen.

6. Verborgene energiearmoede

- ❖ Naar schatting kampten 116 duizend huishoudens (1,4% van alle huishoudens in Nederland) met verborgene energiearmoede in 2022: dit zijn huishoudens met een laag inkomen in een energetisch (zeer) slechte woningen die energie onderconsumeren. Dit aantal komt overeen met 39% van alle energiearme huishoudens in een woning van lage energetische kwaliteit. Daarmee is sprake van een sterke stijging ten opzichte van 2021: toen waren er naar schatting nog 80 duizend huishoudens (24% van alle energiearme huishoudens in een woning van lage energetische kwaliteit) die kampten met verborgene energiearmoede.

Nieuwe energieprijsmethode van CBS heeft groot effect op inschatting energiearmoede

Het daadwerkelijke aantal energiearme huishoudens en de energiekosten van energiearme huishoudens waren opvallend laag in 2022, en ook aanzienlijk lager dan de inschatting daarvan door TNO per begin 2023. Het daadwerkelijke percentage energiearme huishoudens in 2022, zoals nu berekend door het CBS op basis van daadwerkelijke actuele gegevens over inkomens en energiekosten in 2022, bedroeg 4,0%; de vorig jaar gepubliceerde inschatting van TNO, gemaakt op basis van het inkomen in 2020 (omdat daadwerkelijke gegevens pas later beschikbaar komen bij het CBS) en een inschatting van de energiekosten in 2022, bedroeg 7,4% (zie TNO 2023). Dit aanzienlijke verschil is grotendeels te verklaren door het invoeren van een nieuwe methode waarmee CBS de gemiddelde energieprijzen voor consumenten berekend. Met die nieuwe methode wordt, in tegenstelling tot de prijsmethode die het CBS tot medio 2023 hanteerde, rekening gehouden met het feit dat marktprijzen voor energie (d.w.z. prijzen voor nieuwe energiecontracten) met vertraging doorwerken in de gemiddelde consumentenprijzen vanwege reeds lopende contracten van consumenten. Met andere woorden, de oude prijsmethode overschatte het tempo waarmee de hoge prijzen voor nieuwe energiecontracten doorwerkten in de gemiddelde energieprijzen van consumenten in 2022. Dit heeft, bij gebrek aan de nieuwe prijsmethode, vorig jaar onvermijdelijk geleid tot een overschatting van de hoogte van de energiekosten in 2022 en daarmee ook van het aantal energiearme huishoudens. Met de nieuwe prijsmethode is de inschatting van energiearmoede voor de verschillende jaren preciezer geworden omdat er gerekend wordt met de gemiddelde energieprijzen die huishoudens daadwerkelijk betaalden.

In Hoofdstuk 4 lichten we de nieuwe energieprijsmethode nader toe; Hoofdstuk 5.2 geeft nader inzicht in het effect van de nieuwe prijsmethode op het geschatte aantal energiearme huishoudens.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	10
2 Over energiearmoede	13
3 Over het meten van energiearmoede	15
4 Methode inschatten energiearmoede 2023	18
4.1 Het inschatten van energiearmoede in 2023	18
4.2 De componenten van de verschillende scenario's	20
4.3 Het meten van onderconsumptie	24
5 Het aantal energiearme huishoudens	26
5.1 Het aantal energiearme huishoudens in 2023	26
5.2 De ontwikkeling van het aantal energiearme huishoudens van 2019 tot 2023	29
5.3 Effect van de nieuwe energieprijsmethode op de inschatting van energiearmoede in 2022	33
5.4 Het aantal energiearme huishoudens dat onderconsumeert	35
6 De energiekosten van energiearme huishoudens	36
7 Kenmerken van energiearme huishoudens	42
7.1 Kenmerken van energiearme huishoudens	42
7.2 Kenmerken van energiearme huishoudens die onderconsumeren	44
8 De geografie van energiearmoede	47
Literatuurlijst	49
Bijlagen	
Bijlage A: De nieuwe rekenmethode van energieprijzen	51
Bijlage B: Het doorrekenen van het prijsplafond	53

1 Inleiding

Deze studie bevat een nieuwe inschatting voor het jaar 2023, met als doel een actueel beeld te geven van het aantal huishoudens in energiearmoede in Nederland op nationaal en lokaal niveau. Daarnaast zetten we de cijfers uit de monitor van CBS (2019 tot 2022) op een rij om de ontwikkeling van energiearmoede over de afgelopen jaren te duiden. Als aanvulling op de monitor en inschatting voor 2023 voegen we aan het hoofdstuk over de kenmerken van energiearmoede ook een deelhoofdstuk toe over de kenmerken van energiearme huishoudens die onderconsumeren. We formuleren een antwoord op de volgende vragen:

1. Hoeveel Nederlandse huishoudens zijn energiearm? (Hoofdstuk 5)
2. Hoe hoog zijn hun gemiddelde energiekosten? (Hoofdstuk 6)
3. Wat zijn hun huishoud- en woningkenmerken? (Hoofdstuk 7)
4. Waar wonen zij? (Hoofdstuk 8)
5. Wat was de impact van financiële compensatiemaatregelen op het aantal energiearme huishoudens en hun energiekosten en waar in Nederland was de impact het hoogst? (Hoofdstuk 5.1 en 6)
6. Hoeveel huishoudens leven in verborgen energiearmoede? Wat zijn hun kenmerken? (Hoofdstuk 5.4 en 7.2)

Gegeven de stijging van de energieprijzen is er op nationaal en lokaal niveau veel behoefte aan inzicht in de ontwikkeling van energiearmoede. Dit rapport komt aan die wens tegemoet door in kaart te brengen hoeveel en welke huishoudens energiearm zijn. Daarnaast bekijkt deze studie ook de effecten van de compensatiemaatregelen die door de overheid zijn genomen om energiearmoede tegen te gaan. Door verschillende maatregelen in oegenschouw te nemen en na te gaan welke invloed zij hebben op het aantal energiearme huishoudens, wordt de invloed van deze maatregelen inzichtelijk. We kijken naar twee maatregelen in 2023: de uitkering van de energietoeslag⁴ door gemeenten en het instellen van een prijsplafond⁵ door de Rijksoverheid.

De analyse is gebaseerd op data en cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), en sluit wat betreft methodiek en definities aan op de Monitor Energiearmoede 2019-2022 (CBS, 2024a). Deze monitor bevat de kernindicatoren waarmee energiearmoede in Nederland gemeten wordt en vormt een belangrijke basis voor het analyseren van trends en het evalueren van energiearmoedebeleid. Het CBS baseert zich in de monitor op beschikbare gegevens over de daadwerkelijke situatie van huishoudens aangaande hun energieverbruik, inkomenssituatie en woningkwaliteit. Omdat deze gegevens met enige vertraging beschikbaar komen, geeft de monitor van het CBS geen inzicht in de actuele situatie. Daarom schatten we in deze studie de mate van energiearmoede in Nederland voor het jaar 2023.

Om zo goed mogelijk aan te sluiten op de beleidspraktijk hebben we in deze publicatie de percentages aangaande energiearmoede vertaald naar absolute aantallen op basis van alle huishoudens in Nederland (percentage × het aantal huishoudens in Nederland). De data

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/10/03/wet-energietoeslag-2023-aangenomen>

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/12/09/uitwerking-prijsplafond-afgerond---vanaf-1-januari-2023-van-start>

onderliggend aan deze berekeningen beslaan voor elk jaar minimaal 85% van het totaal aantal huishoudens in Nederland. Zo bestaat de dataset voor 2022 uit 7.170.830 huishoudens. Dit is 88% van het totaal aantal van 8.138.591 huishoudens in Nederland in 2022. De overige huishoudens heeft het CBS moeten uitsluiten op inhoudelijke, data-technische of methodologische gronden.⁶ Een voorgaande studie wees uit dat de missende huishoudens in onze dataset relatief vaak huishoudens zijn met een laag inkomen (TNO, 2023b). Dit betekent dat we het percentage energiearme huishoudens waarschijnlijk onderschatten. De aantallen in de tabellenset van CBS (CBS, 2024a) beslaan de daadwerkelijke populatie beschikbaar in de dataset en daardoor verschillen deze absolute aantallen van de absolute aantallen in dit rapport.

In november 2023 heeft het CBS de monitor van 2021 gepubliceerd en heeft hierbij voor het eerst de gemiddelde energieprijzen voor consumenten volgens de nieuwe rekenmethode toegepast (zie Hoofdstuk 4.2.1 voor de uitleg en onderbouwing van deze methode). De 2022 inschatting die begin 2023 is gepubliceerd (TNO, 2023a) is berekend op basis van de gemiddelde energieprijzen voor consumenten volgens de oude rekenmethode. In hoofdstuk 5.2 laten we het verschil zien tussen het energiearmoedecijfer op basis van de energieprijzen volgens de oude en nieuwe methode.

Disclaimer

De in deze studie gepresenteerde niveaus van energiearmoede voor 2023 dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. Allereerst werken we met een inschatting van de energierekening voor 2023. Deze inschatting is gebaseerd op de meest actuele cijfers van energieverbruik in 2022, gecombineerd met de gemiddelde energieprijzen in 2023. Het energieverbruik uit 2022 is gecorrigeerd voor de ingeschatte gemiddelde energiebesparing door huishoudens in 2023 in reactie op de hoge energieprijzen of als gevolg van verduurzaming van de woning. Vervolgens is de energierekening van 2023 gecorrigeerd voor de verschillende financiële compensatiemaatregelen vanuit de overheid.

Door gebrek aan verschillende actuele gegevens over 2023 op het niveau van individuele huishoudens, moeten we een aantal aannames doen op het niveau van individuele huishoudens. Onze inschatting van energiearmoede is daarom onvermijdelijk niet accuraat voor elk individueel huishouden. Immers, voor alle 2023 berekeningen geldt dat we, bij gebrek aan meer actuele gegevens, noodzakelijkerwijs rekenen met de inkomens en energetische woningkwaliteit van huishoudens in 2022. Voor wat betreft de financiële compensatiemaatregelen veronderstellen we, bij gebrek aan informatie, noodzakelijkerwijs dat iedereen die recht had op een energietoeslag daar in 2023 ook gebruik van heeft gemaakt. Voor wat betreft de energieprijzen geldt dat we (zoals ook bij de Energiearmoedemonitor van CBS), bij gebrek aan volledige informatie, noodzakelijkerwijs rekenen met een gemiddelde energieprijzen van bestaande en nieuwe contracten en niet met gedifferentieerde energiecontractprijzen op huishoudensniveau.

Voor zover inkomens zijn gestegen ten opzichte van 2022 en de energetische kwaliteit van woningen is verbeterd, overschatten wij het niveau van energiearmoede. Daarentegen onderschatten wij het niveau van energiearmoede voor huishoudens die geen gebruik hebben gemaakt van hun recht op de energietoeslag. Ook missen we 12% van alle huishoudens in Nederland in onze dataset, een groep die vaker wordt gekenmerkt door lage inkomens. Daarmee onderschatten wij het niveau van energiearmoede. Daarnaast is het

⁶ Huishoudens in 'niet-woningen' (zoals woonboten) en woningen met meerdere huishoudens (zoals studentenwoningen) zijn door het CBS buiten beschouwing gelaten. Zie CBS, 2024c.

goed te beseffen dat we in een aantal hoofdstukken spreken over gemiddelden die onvermijdelijk uitschieters op het niveau van individuele huishoudens verhullen.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 definieert het begrip energiearmoede, inclusief de samenhang én het verschil met inkomensarmoede. Hoofdstuk 3 beschrijft hoe we energiearmoede meten. Hoofdstuk 4 beschrijft onze aannames voor de berekening van de energiearmoedecijfers voor 2023, namelijk de hoogte van de energieprijzen, de financiële compensatiemaatregelen en de mate van energiebesparing. Ook lichten we toe hoe we onderconsumptie hebben gemeten.

In Hoofdstuk 5 t/m 8 presenteren we de resultaten, als antwoord op de vijf vragen aan het begin van dit hoofdstuk: het aantal (onderconsumerende) energiearme huishoudens (H5), hun energiekosten (H6), hun kenmerken (H7) en hun locatie (H8).

2 Over energiearmoede

We spreken van energiearmoede als een huishouden te maken heeft met een laag inkomen in combinatie met een hoge energierekening en/of een woning van slechte energetische kwaliteit (TNO, 2021). De hoge energieprijzen hebben sinds 2021 in Nederland, evenals in de ons omringende landen, geleid tot een sterk toegenomen aandacht voor het probleem van energiearmoede.

De term energiearmoede komt uit een analyse van ruim dertig jaar geleden voor het Verenigd Koninkrijk waarin voor het eerst voor een rijk land werd aangetoond dat een combinatie van lage inkomens, hoge energierekeningen en slecht geïsoleerde huizen leidt tot schadelijke effecten voor de mensen in kwestie, waaronder gezondheidseffecten, schuldenproblematiek en eenzaamheid (Boardman, 1991). Dat gegeven staat op gespannen voet met het streven naar een inclusieve energietransitie (Carley & Konisky, 2020).

Problemen van inkomensarmoede en energiearmoede zijn sterk met elkaar verweven. Financiële moeilijkheden leiden tot onbetaalde energierekeningen, de stress daarvan leidt tot gezondheidsklachten die hun weerslag kunnen hebben op inkomen.⁷ Toch is er geen perfecte correlatie tussen beide vormen van armoede. Niet alle huishoudens die een relatief groot deel van hun inkomen besteden aan de energierekening zijn arm, en omgekeerd zijn er huishoudens met een laag inkomen die relatief weinig aan energie uitgeven en geen betalingsproblemen kennen (PBL 2018, TNO 2020). Een recente studie suggereert dat energiearmoede (en niet armoede) vóór problematische schulden ontstaat, en daarmee lijkt energiearmoede een mogelijke risicofactor voor het ontstaan van problematische schulden (CBS, 2024b).

Deze imperfecte samenhang tussen inkomensarmoede en energiearmoede is in veel gevallen terug te voeren op de energetische kwaliteit van de woning. Mensen met een laag inkomen in een goed geïsoleerd huis zijn vaak niet energiearm doordat het aandeel van hun energierekening in het totale inkomen niet buitenproportioneel is. Hetzelfde geldt voor mensen in een slecht geïsoleerde woning die een hoger inkomen hebben. Bovendien geldt dat een exclusieve focus op betalingsproblemen een eenzijdig beeld creëert van (energie)armoede.⁸

Als we energiearmoede exclusief definiëren als betalingsprobleem – hetgeen meestal gebeurt middels een indicator voor energiekosten als percentage van het inkomen (de energiequote) – dan laten we de belangrijkste oorzaak van de hoge energierekening – namelijk een huis met een lage energetische kwaliteit – buiten beschouwing. Dit heeft op haar beurt tot gevolg dat er geen inzicht ontstaat in de (on)mogelijkheden van huishoudens om hun hoge energierekening te verlagen middels het verduurzamen van hun woning. Bijvoorbeeld, huurders in een slecht geïsoleerde woning die voor verduurzaming afhankelijk zijn van de verhuurder hebben per definitie minder mogelijkheden dan huiseigenaren, en dat

⁷ TNO brengt een aantal van dit soort gevolgen van energiearmoede in kaart in de interviewstudie 'Verhalen van mensen in een kwetsbare situatie' (TNO, 2023).

⁸ Bijvoorbeeld, vanuit de optiek van de capabiliteitsbenadering (Sen 1999, Nussbaum 2011) wordt armoede veeleer gedefinieerd in termen van gebrek aan mogelijkheden ('capabilities') die een mens nodig heeft om de keuzes te maken die zijn welzijn verhogen.

geldt ook voor huiseigenaren met beperkte financiële mogelijkheden versus financieel vermogende huiseigenaren.

Kortom, energiearmoede is een multidimensionaal probleem dat niet opgelost kan worden met louter inkomensoverdrachten en dus is het zaak om energiearmoede niet enkel te meten als betalingsprobleem. Hiermee slaan we ook een brug naar een nieuw element in deze publicatie: we trachten onderconsumerende energiearme huishoudens in kaart te brengen. Dit zijn huishoudens met een laag inkomen en een woning van lage energetische kwaliteit die bewust minder energie verbruiken om de energierekening te verlagen. Deze huishoudens zetten bijvoorbeeld de kachel laag of warmen maaltijden niet op omdat ze bang zijn voor een hoge energierekening. Met name het uitdraaien van de kachel heeft negatieve gezondheidseffecten. Zo ontstaat er bijvoorbeeld sneller schimmel in huis wat weer zorgt voor klachten aan luchtwegen.⁹ Daarbij zorgt een te koud huis voor een grotere kans op gewrichtsklachten, depressie¹⁰, verkoudheid en griep¹¹. Deze groep blijft vaak onderbelicht in de statistieken omdat ze door hun gedrag niet te maken hebben met een hoge energierekening.

In het volgende hoofdstuk zetten we uiteen hoe het CBS en TNO energiearmoede meten.

⁹ Evans et al. (2000); Kose (2019); Lacroix & Chaton (2015); Hernández (2016); WHO (2007, 2009).

¹⁰ Liddell & Guiney (2015); Thomson et al. (2013); WHO (2007)

¹¹ Hersoug, (2005); Howieson & Hogan (2005); Lan Chang et al. (2004); Liddell & Morris (2010); Llorca et al. (2020); Lloyd et al. (2008)

3 Over het meten van energiearmoede

In deze studie meten we drie dimensies van energiearmoede:¹²

- 1) de **betaalbaarheid** van energie;
- 2) de **energetische kwaliteit** van het huis;
- 3) de **mogelijkheid om te investeren** in de energetische kwaliteit van het huis.

Verdeeld over bovengenoemde drie dimensies meten we energiearmoede met drie indicatoren, plus enkele varianten en combinaties. We vatten dit samen in Tabel 3.1.

Tabel 3.1: Energiearmoede indicatoren

Indicator	Afkorting
Betaalbaarheid	
1. Laag Inkomen, Hoge Energierekening	LIHE
Woningkwaliteit	
2. Laag Inkomen, Lage Energetische Kwaliteit Woning	LILEK
3. Laag inkomen, Zeer Lage Energetische Kwaliteit Woning	LIZLEK
Mogelijkheid tot verduurzamen	
4. Lage Energetische Kwaliteit Woning, Weinig Investeringsmogelijkheden	LEKWI
4a. Huiseigenaren	
4b. Huurders	
5. Zeer Lage Energetische Kwaliteit Woning, Weinig Investeringsmogelijkheden	ZLEKWI
5a. Huiseigenaren	
5b. Huurders	
Combinatie	
1 en/of 2: LIHE en/of LILEK	LIHELEK

Deze indicatoren zijn ook opgenomen in de Monitor Energiearmoede 2019-2022 van het CBS (CBS, 2024a). De Hoge Energiequote (HEQ) – dit betreft huishoudens die een hoog percentage van hun inkomen uitgeven aan energie – nemen we mee als kenmerk van

¹² Deze opzet is gebaseerd op het door TNO ontwikkelde raamwerk voor het meten van energiearmoede (TNO, 2021). CBS heeft voor de Monitor Energiearmoede 2020 de indicatoren van TNO overgenomen maar doorontwikkeld en consistent gemaakt met andere CBS data. Als gevolg verschillen de huidige energiearmoedeindicatoren van het CBS (2023a) op een aantal punten van TNO (2021). De voornaamste verschillen betreffen de gehanteerde definities voor het bepalen van 'laag inkomen', 'lage energetische kwaliteit' van woningen en 'financiële capaciteit' om te investeren in verduurzaming van de eigen woning. Een belangrijke verbetering is de CBS-definitie van 'lage energetische kwaliteit' van woningen, die voor het eerst mede is gebaseerd op energielabeldata – ten tijde van het maken van de TNO (2021) studie waren deze data nog niet beschikbaar. We volgen in deze studie de CBS-definities.

energiearme huishoudens in Hoofdstuk 6. Daarnaast brengen we de groep energiearme huishoudens die onderconsumeert in kaart in Hoofdstuk 5 en 7.

Hieronder lichten we de energiearmoedeindicatoren uit Tabel 3.1 kort toe. Voor een uitgebreide beschrijving van de onderliggende definities, inclusief methodologische verantwoording en vergelijking met de definities en resultaten uit de 2021 energiearmoede studie van TNO, verwijzen we naar het Methoderapport Monitor Energiearmoede van het CBS (CBS, 2024c).

1. Laag inkomen, hoge energierekening (LIHE)

Dit zijn huishoudens met een laag inkomen (LI) en hoge energierekening (HE). Deze maatstaf geeft een indicatie van betaalisico op de korte termijn.

Er is sprake van ‘Laag inkomen’ als het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen niet hoger is dan 130 procent van de lage inkomensgrens.¹³ Er is sprake van een hoge energierekening als de rekening hoger is dan de gemiddelde energierekening van een label C woning (oftewel de mediane energierekening) in het basisjaar 2019 gecorrigeerd voor inflatie.¹⁴

2. Laag inkomen, (zeer) lage energetische kwaliteit (LI(Z)LEK)

Dit zijn huishoudens met een laag inkomen (LI) en een (zeer) lage energetische kwaliteit van de woning ((Z)LEK). Deze maatstaf geeft een indicatie van betaalisico op de langere termijn.

De definitie van ‘laag inkomen’ is hetzelfde als voor LIHE. Een woning telt als ‘Lage Energie Kwaliteit’ als de gemiddelde energierekening voor woningen met dezelfde kenmerken (zoals woningtype, energielabel of bouwjaar) hoger is dan de mediane energierekening van alle woningen in Nederland met een zelfde oppervlakte in 2019. Dit komt grofweg overeen met woningen met een energielabel D, E, F of G. Meer informatie over de inschatting van de lage energetische kwaliteit (LEK) van een woning is te vinden in het Methodedocument Monitor Energiearmoede 2019-2022 (CBS, 2024c). Bij de variant met woningen van ‘zeer lage energetische kwaliteit’ (ZLEK) gaat het om woningen waarvan een verwacht genormaliseerd energiebedrag hoort tot de hoogste 15% in het basisjaar 2019 – dit zijn voornamelijk woningen met energielabel G en F.

3. (Zeer) Lage energetische kwaliteit, weinig investeringsmogelijkheden ((Z)LEKWI)

Dit zijn huishoudens in een woning met lage energetische kwaliteit en weinig mogelijkheden om deze woning zelf te verduurzamen. Deze maatstaf geeft een indicatie van de mate waarin mensen kunnen deelnemen aan de energietransitie. De variant ZLEKWI gaat dieper in op de huishoudens uit deze groep met de energetisch slechtste woningen (ZLEK). We

¹³ De lage-inkomensgrens betreft een vast bedrag dat voor alle jaren en alle typen huishoudens een gelijke koopkracht vertegenwoordigt. De hoogte ervan is geënt op de bijstandsuitkering van een alleenstaande in 1979, toen deze op een hoog niveau lag (zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/lage-inkomensgrens>). De lage-inkomensgrens verschilt van het wettelijk sociaal minimum (WSM), zoals gebruikt in de TNO energiearmoede studie (TNO 2021). Een belangrijk nadeel van het WSM is dat een verhoging van het minimumloon en/of de hoogte van een bijstandsuitkering geen invloed heeft op energiearmoede voor huishoudens terwijl zij er daardoor in koopkracht wel op vooruit gaan.

¹⁴ De energierekening wordt hierbij gecorrigeerd (‘genormaliseerd’) voor de omvang van het huishouden en temperatuurverschillen tussen jaren. Normaliseren van de energierekening gebeurt middels een equivalentiefactor die aangeeft hoeveel een huishouden van een bepaalde omvang gemiddeld nodig heeft ten opzichte van een eenpersoonshuishouden. Om de hoogte van de energierekening te corrigeren voor prijsontwikkeling ten opzichte van 2019 is gebruik gemaakt van de onderzoeksreeks voor de consumentenprijsindex waarin de energieprijzen zijn meegenomen volgens de vernieuwde energieprijsmethode (CBS 2023b).

maken onderscheid tussen eigenaar-bewoner en huurder. Huurders zijn afhankelijk van de bereidheid en capaciteit van de verhuurder om hun woning te verduurzamen. Een eigenaar-bewoner kan in principe zelf beslissen over het verduurzamen van de woning, maar heeft daarvoor wel financiële middelen nodig.

De definitie van 'laag inkomen' is hetzelfde als voor LIHE. Er is sprake van 'weinig investeringsmogelijkheden' voor verduurzaming van de eigen woning als het inkomen lager is dan 130 procent van de lage inkomensgrens of, als aan die inkomenseis is voldaan, de som van het financieel vermogen (bankrekening, spaarrekening en beleggingen) en de woningoverwaarde lager is dan 40 duizend euro. Deze 40 duizend euro is gebaseerd op de noodzaak tot het aanhouden van een financiële buffer van 10 duizend euro en een bovengrens van 30 duizend euro verduurzamingskosten per gemiddelde woning om isolatie tot ongeveer het niveau van energielabel B geheel zelf te kunnen financieren.

4. **Combinatie LIHE en/of LILEK**

Dit zijn huishoudens die te kampen hebben met een laag inkomen in combinatie met een hoge energierekening en/of een woning van slechte energetische kwaliteit. Deze combinatie-indicator geeft de beste inschatting van de omvang van het energiearmoede probleem: het telt niet alleen huishoudens met een laag inkomen en een hoge energierekening maar ook huishoudens met een laag inkomen en een huis met lage energetische kwaliteit.

4 Methode inschatten energiearmoede 2023

In Hoofdstuk 4.1 en 4.2 lichten we toe hoe we energiearmoede inschatten voor het jaar 2023 op basis van data uit 2022. In paragraaf 4.3 beschrijven we de methode om onderconsumerende energiearme huishoudens te meten.

4.1 Het inschatten van energiearmoede in 2023

Om een zo actueel mogelijk inzicht te geven in het niveau van energiearmoede hebben we de meest actuele gegevens over het werkelijke energieverbruik uit 2022 (zoals gebruikt in de Monitor Energiearmoede 2019-2022) vermenigvuldigd met de gewogen gemiddelde energieprijzen van 2023. Het gaat hierbij om de maandprijzen van januari t/m december 2023 gewogen naar de verdeling van het verbruik van huishoudens door het jaar heen (in de winter wordt er meer gestookt dan in de zomer, en daarom wegen deze maandprijzen zwaarder mee dan de zomermaanden).

De aldus geschatte energierekening voor 2023 wordt vervolgens gecorrigeerd voor de verschillende compensatiemaatregelen die in 2023 van kracht waren. Een belangrijke maatregel in 2023 was het ingestelde prijsplafond. Daarnaast hadden huishoudens met een laag inkomen recht op een energietoeslag. We corrigeren daarom de geschatte energierekening van 2023 voor het effect van het prijsplafond en de energietoeslag voor lage inkomens.¹⁵ Hoe we deze twee maatregelen zo goed mogelijk hebben doorgerekend staat toegelicht in paragraaf 4.2.3.

Naast de prijzen en de compensatiemaatregelen die golden in 2023, hebben we de besparing van huishoudens geschat. We hebben het energieverbruik uit 2022 gecorrigeerd voor de energiebesparing die huishoudens in 2023 gemiddeld naar schatting hebben gerealiseerd (zowel gas- als elektriciteitsbesparing). Een toelichting is te vinden in paragraaf 4.2.2.

Door het gebrek aan gegevens hebben we voor deze analyse de inkomens van huishoudens uit 2022 gebruikt. Dit geeft mogelijk een overschatting van het energiearmoedecijfer, aangezien de inkomens tussen 2022 en 2023 zijn gestegen.¹⁶

Op basis hiervan zijn voor 2023 drie scenario's doorgerekend – zie Tabel 4.1. Voor scenario 1 gelden aparte subscenario's waarbij we alle compensatiemaatregelen meenemen en vervolgens alle maatregelen afzonderlijk doorrekenen om het effect van de verschillende compensatiemaatregelen inzichtelijk te maken.

¹⁵ Bovenop deze compensatiemaatregelen voerde de Rijksoverheid nog ander beleid om de koopkracht van lagere inkomens te ondersteunen, zoals de verhoging van de zorgtoeslag en het wettelijk minimumloon. Voor meer informatie over de koopkrachtregelingen die de Rijksoverheid heeft genomen, zie [Nota over de toestand van 's rijks financiën \(overheid.nl\)](#)

¹⁶ Bron: [Beschikbaar inkomen huishoudens 1.4 procent hoger in 2023](#) (CBS, 2024).

Tabel 4.1: Drie scenario's energiearmoede 2023

Scenario's	Gebruikte gegevens
2022 - Baseline Daadwerkelijk niveau 2022	2022 Energieverbruik en energieprij (Overgenomen uit CBS Monitor Energiearmoede 2019-2022)
2023 - Scenario 1 Complete inschatting: niveau 2023	2022 Energieverbruik 2023 Energieprijs en geschatte energiebesparing 2023 Compensatiemaatregelen: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Scenario 1a: prijsplafond & energietoeslag (beperkt, midden, ruim) ▪ Scenario 1b: enkel het prijsplafond ▪ Scenario 1c: enkel de energietoeslag (beperkt, midden, ruim)
2023 - Scenario 2 Niveau 2023 zonder compensatiemaatregelen	2022 Energieverbruik 2023 Energieprijs (zonder PP) en geschatte energiebesparing
2023 - Scenario 3 Niveau 2023 zonder compensatiemaatregelen en zonder energiebesparing	2022 Energieverbruik 2023 Energieprijs (zonder PP)

Scenario 1a is de beste inschatting van de omvang van energiearmoede in 2023. De verschillen tussen deze schatting en de andere scenario's plus de vergelijking met 2022, geven inzicht in de effecten van respectievelijk de gestegen energieprij, de compensatiemaatregelen (prijsplafond en energietoeslag) en de energiebesparing op het niveau van energiearmoede in 2023.

In navolging van de Monitor Energiearmoede 2019-2022 (CBS, 2024a) zijn de 2022 en 2023 cijfers in deze studie gebaseerd op 7.170.830 huishoudens in 2022. Dit is 88% van het totaal aantal van 8.138.591 particuliere huishoudens in Nederland in 2022. De overige huishoudens heeft het CBS moeten uitsluiten op inhoudelijke, data-technische of methodologische gronden.¹⁷ We rekenen daarom de percentages energiearmoede om naar de aantallen huishoudens op basis van het totaal aantal particuliere huishoudens in Nederland. Een voorgaande studie wees uit dat de missende huishoudens in onze dataset relatief vaak huishoudens zijn met een laag inkomen.¹⁸ Dit betekent dat we het percentage energiearme huishoudens waarschijnlijk onderschatten.

¹⁷ Huishoudens in 'niet-woningen' (zoals woonboten) en woningen met meerdere huishoudens (zoals studentenwoningen) zijn door het CBS buiten beschouwing gelaten. Zie CBS, 2024c.

¹⁸ Bron: [De energiekosten van verschillende typen huishoudens in Nederland](#) (TNO, 2023)

4.2 De componenten van de verschillende scenario's

4.2.1 Energieprijs 2023

We rekenen voor 2023 met een gewogen gemiddelde energieprijis op jaarbasis, zoals het CBS die publiceert¹⁹. Het energietarief is het gemiddelde tarief dat de consument per eenheid (kWh of m³) betaalt aan variabele kosten voor de levering van elektriciteit of gas. Deze prijs was voorheen gebaseerd op prijzen van nieuwe contracten in de desbetreffende maand, zoals energieleveranciers die doorgeven aan de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Consumenten die een al langer lopend contract hebben betalen uiteraard de prijs die gold toen het contract werd afgesloten. Bij geringe prijsschommelingen volstaat deze prijsmethode, vanwege geringe prijsverschillen tussen nieuwe en al langer lopende contracten. Maar bij sterke en snelle prijsschommelingen, zoals sinds eind 2021, ontstaan grote verschillen tussen bestaande en al langer lopende contracten. Bij sterke prijsstijgingen overschat de prijsmethode van het CBS de gemiddelde energiekosten van huishoudens, bij sterke prijsdalingen geldt het omgekeerde. Daarom heeft het CBS de prijsmethode na aanvullende dataverzameling aangepast, waarbij de tarieven per maand niet enkel meer zijn gebaseerd op de prijzen van nieuwe contracten, maar ook bestaande contracten worden meegewogen. Daartoe heeft het CBS inmiddels de beschikking over geaggregeerde data van energieleveranciers voor circa 82% van alle contracten in Nederland. Deze data zorgt voor een betere afspiegeling van energieprijzen van zowel nieuwe als bestaande contracten, en geeft dus een betere benadering van de gemiddelde energieprijis²⁰ dan de energieprijis gebaseerd op de oude prijsmethode zoals we die vorig jaar tot onze beschikking hadden voor het inschatten van het energiearmoede niveau in 2022 (TNO, 2023a). Meer informatie over de verbeterde prijsmethode is te vinden in Bijlage a. Bijlage A bevat ook de ontwikkeling van de energieprijzen per maand van 2021 t/m 2023. De nieuwe prijsmethode betekent ook dat de inschatting door TNO van het energiearmoede niveau in 2022 (TNO, 2023a), toen alleen de oude prijsmethode nog bestond, een overschatting van het daadwerkelijke niveau van energiearmoede is gebleken. In Hoofdstuk 4.3 analyseren we de impact van de nieuwe prijsmethode op de inschatting van de energiearmoede in 2022, ten opzichte van 2021 en 2023.

Omdat de energieprijzen in 2023 sterk varieerden over de maanden, hebben we de maandtarieven van 2023 gewogen naar het gemiddelde energieverbruik per maand van Nederlandse huishoudens²¹. Hiermee voorkomen we dat de zomermaanden, waarin het verbruik lager is dan in de wintermaanden, te zwaar meewegen in het jaargemiddelde. Dit geeft een betere inschatting van de gemiddelde energieprijzen in 2023 dan bij het toepassen van een ongewogen gemiddelde. Vanwege geringe prijsschommelingen in de jaren vóór 2022 had deze variatie tussen maanden nauwelijks effect op de gemiddelde energieprijis, maar de sterke prijsschommelingen sindsdien maken het meewegen van het verbruik per maand noodzakelijk. De gewogen prijzen die we hebben gebruikt om de energierekening van huishoudens te berekenen zijn te vinden in Tabel 4.2. Hierbij geldt voor elk huishouden dat de energiekosten zijn opgebouwd uit: vaste kosten + (variabel tarief × jaarverbruik), minus vermindering energiebelasting.

¹⁹ Bron: [StatLine - Gemiddelde energietarieven voor consumenten \(cbs.nl\)](#)

²⁰ Bron: [CBS stapt over op nieuwe methode voor energieprijzen in de CPI | CBS](#) en [Naar een nieuwe methode om energieprijzen te berekenen | CBS](#)

²¹ De onderbouwing voor het wegen naar verbruik is te vinden in: [De energierekening januari 2024 | CBS](#)

Tabel 4.2: Energieprijzen toegepast bij het berekenen van de energierekening van Nederlandse huishoudens in 2023. De variabele kosten zijn gewogen naar het gemiddelde energieverbruik per maand (CBS Statline)

	Gas 2023	Elektriciteit 2023
Vaste kosten: Transportkosten en vast leveringstarief, incl. BTW. Euro's per jaar	€ 291,93	€ 417,68
Variabel tarief: Variabel leveringstarief en energiebelasting, incl. BTW. Euro's per m ³ / euro's per kWh	€ 1,8838	€ 0,4477
Vermindering energiebelasting Euro's per jaar	€ 596,86	

Ook de huishoudens met een warmtenetaansluiting worden meegenomen in de analyse. Het CBS beschikt niet over waarnemingen van warmteleveringen per woning. Daarom maakt het CBS een modelmatige warmteschatting gebaseerd op het aardgasverbruik van woningen met vergelijkbare kenmerken. Indien er naast de warmtelevering ook sprake is van een gaslevering, dan wordt deze gaslevering in mindering gebracht op het geschatte gasverbruik. Aangezien de warmtetarieven aan de gasprijzen zijn gekoppeld²², gebruiken we voor woningen met een warmteaansluiting dezelfde tarieven als voor gas.

4.2.2 Energiebesparing 2023

Huishoudens zijn de afgelopen twee jaar gemiddeld zuiniger omgegaan met gas en elektriciteit. De grootste daling is te zien van 2021 naar 2022 als reactie op de hoge energieprijzen en geopolitieke spanningen met een daling van ongeveer 14% voor zowel gas als elektriciteit. Het PBL schat dat huishoudens in 2023 gemiddeld 2,1% minder gas en 1,4% minder elektriciteit verbruikten ten opzichte van 2022 (CBS, 2024d). Deze besparing passen we toe op het 2022 verbruik van alle huishoudens om te komen tot een geschat verbruik voor 2023. Dit doen we voor scenario 1 en 2. Ook hier geldt dat we, bij gebrek aan informatie, de variatie in energiebesparing op het niveau van individuele huishoudens voor 2023 nog niet kunnen meenemen. Dat betekent dat we voor 2023 niet kunnen differentiëren tussen huishoudens voor wie energiebesparing een probleem was (bijvoorbeeld omdat dit een koude woning impliceerde) en huishoudens voor wie het een wenselijke gedragsverandering was (bijvoorbeeld omdat er sprake was van overmatig stookgedrag).

4.2.3 Compensatiemaatregelen 2023

In 2023 golden er twee belangrijke maatregelen om huishoudens te beschermen voor de hoge energieprijzen: het prijsplafond en de energietoeslag voor lage inkomens²³.

Het prijsplafond

Met het prijsplafond werd er voor alle Nederlandse huishoudens een maximaal tarief ingesteld voor een bepaald verbruik, ook wel het prijsplafondvolume genoemd. Met deze maatregel werden huishoudens beschermd tegen de hoge marktprijzen tot een maximum

²² Bron: [Hoe stelt de ACM de warmtetarieven vast? | ACM ConsuWijzer](#)

²³ In 2022 en 2023 was de stichting [Tijdelijk Noodfonds Energie](#) actief. Deze stichting heeft huishoudens met betalingsproblemen omtrent de energierekening financieel ondersteund. We hebben echter geen beschikking over de gegevens van de huishoudens die gebruik hebben gemaakt van het fonds. Daarom nemen we dit niet mee in deze analyse.

verbruik. Voor gas gold het maximale variabele tarief van €1,45/m³ (inclusief BTW en Energiebelasting) tot een verbruik van 1.200 m³. Voor elektriciteit gold een maximum variabel tarief van €0,40/kWh tot een verbruik van 2.900 kWh. Wanneer het verbruik van een huishouden boven het prijsplafondvolume lag, betaalde dat huishouden de contractprijs. In de praktijk betekent dit dat huishoudens met een contractprijs boven het prijsplafondtarief, het prijsplafondtarief betaalden voor het verbruiksdeel onder het prijsplafondvolume en de contractprijs betaalden voor het verbruik boven het prijsplafondvolume. Voor huishoudens met een contractprijs onder het prijsplafondtarief, bleef deze contractprijs van kracht voor het volledige verbruik.

Voor 2023 rekenen we met twee verschillende gemiddelde prijzen, namelijk de prijs boven en onder het prijsplafondvolume (1.200 m³ voor gas en 2.900 kWh voor elektriciteit). Het gemiddelde tarief onder het prijsplafondvolume is niet gelijk aan het prijsplafondtarief dat is ingesteld door de Rijksoverheid (€1,45/m³ en €0,40/kWh). De reden is dat een deel van de huishoudens een contractprijs heeft die lager ligt dan het prijsplafondtarief. Zouden we met de tarieven van het prijsplafond rekenen, dan zouden we de energiekosten van deze huishoudens overschatten. In Tabel 4.3 staan de variabele tarieven (inclusief BTW en energiebelasting) waarmee we voor 2023 hebben gerekend voor het verbruiksdeel onder en boven het plafond per huishouden .

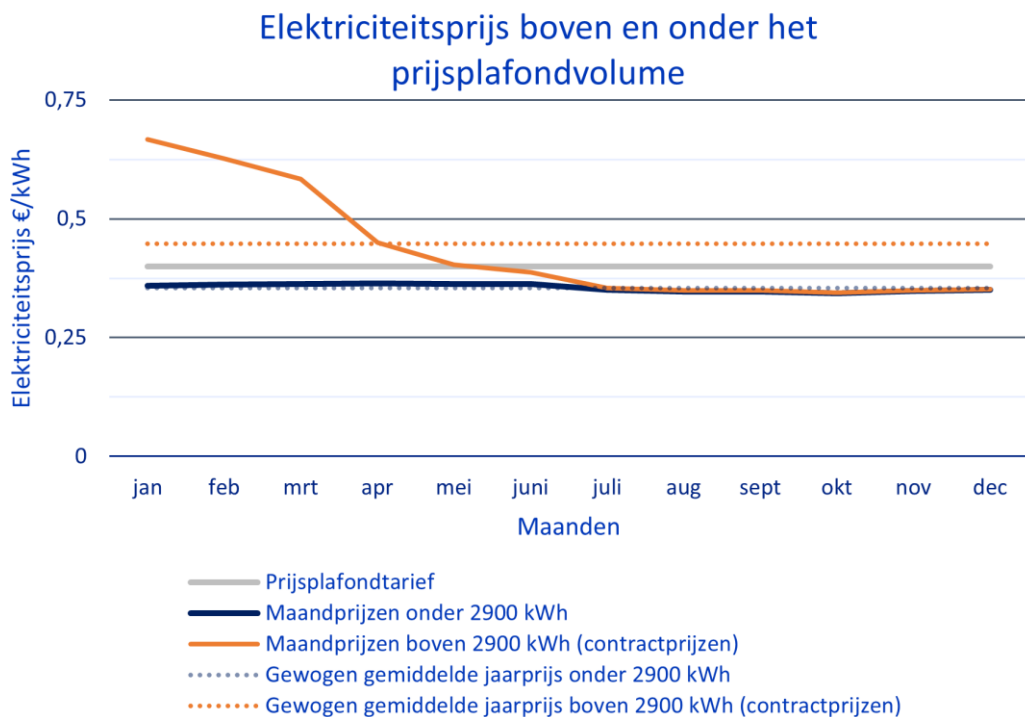
Tabel 4.3: Variabele energieprijzen boven en onder prijsplafondvolume (gewogen gemiddelden voor 2023, incl. EB en BTW) (zie Bijlage B voor de berekening en bronnen)

	Variabele energieprijzen boven het prijsplafondvolume	Variabele energieprijzen onder prijsplafondvolume
Gas	€ 1,8838 per m ³ (>1.200 m ³)	€ 1,3030 per m ³ (<1.200 m ³)
Elektriciteit	€ 0,4477 per kWh (>2.900 kWh)	€ 0,3546 per kWh (<2.900 kWh)

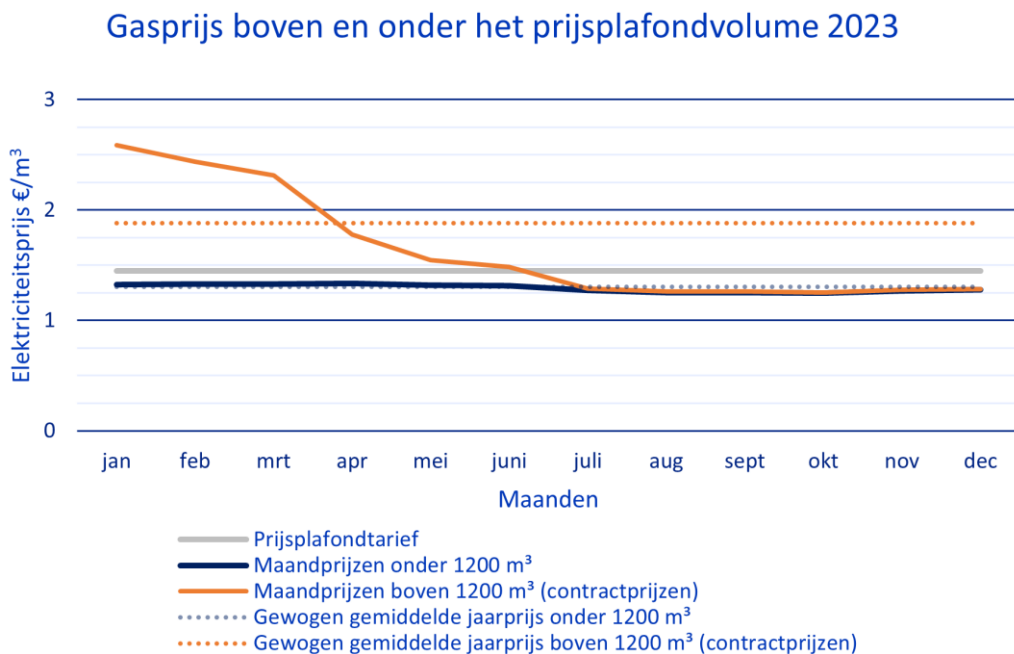
Het tarief onder het prijsplafond houdt rekening met het aandeel contracten onder en boven het prijsplafondtarief en het tarief boven het prijsplafond is gelijk aan de gemiddelde energieprijzen zoals beschreven in paragraaf 4.2.1. De 2023 energieprijzen zijn berekend door maandtarieven te wegen naar een verdeling van het energieverbruik per maand (zie Tabel 4.2). Een nadere toelichting op de methodiek achter de berekening van deze prijzen is te vinden in Bijlage b.

De tarieven uit Tabel 4.3 zijn een gemiddelde gebaseerd op maandtarieven; we laten die maandtarieven zien in Figuur 4.1 en Figuur 4.2. Hierin is de tariefontwikkeling per maand terug te vinden voor zowel boven als onder prijsplafondvolume. Bij de maandtarieven onder het prijsplafond is rekening gehouden met het aantal contracten boven en onder het maximale tarief zoals ingesteld door het prijsplafond. De stippellijnen weerspiegelen gemiddelde variabele jaartarieven gewogen naar het gemiddelde verbruik per maand van alle Nederlandse huishoudens.

We zien zowel in Figuur 4.1 als in Figuur 4.2 dat de gemiddelde maandtarieven voor elektriciteit en gas boven het prijsplafondvolume vanaf juni onder de prijsplafondtarieven duiken (€0,40/kWh en €1,45/m³). Dat betekent dat het prijsplafondtarief gemiddeld gezien voornamelijk in het eerste halfjaar van 2023 huishoudens heeft beschermd voor hoge energieprijzen.

Figuur 4.1: Variabele elektriciteitsprijzen 2023: maandtarieven, gewogen gemiddelde jaarprijs en het prijsplafondtarief

Figuur 4.2: Variabele gasprijzen 2023: maandtarieven, gewogen gemiddelde jaarprijs en het prijsplafondtarief

De energietoeslag voor lage inkomens

Evenals in 2022 heeft het kabinet in 2023 een energietoeslag toegekend aan huishoudens met een laag inkomen.²⁴ De wet schrijft voor dat in principe huishoudens met een inkomen tot en met 120% van het sociaal minimum²⁵ in aanmerking komen voor de toeslag van €1300,-. Het daadwerkelijke beleid verschilt echter per gemeente. Elke gemeenten mocht zelf bepalen welke inkomensgrens zij hanteerden voor het uitkeren van de toeslag (ergens tussen de 120% en 140% van het sociaal minimum). Ook de hoogte van de toeslag verschilde in 2023 per gemeente. Sommige gemeenten hadden, vanwege de prijspiek in de tweede helft van 2022, eind 2022 al €500,- uitgekeerd – vooruitlopend op de toeslag in 2023. Deze gemeenten konden in 2023 nog eens €800,- uitkeren aan deze huishouden voor zover hun inkomen nog steeds voldeed aan de lage inkomensgrens. Deze verschillen in uitvoering hebben uiteraard gevolgen voor het correct inschatten van het niveau van energiearmoede in 2023. Er zijn echter geen consistente data van de verschillen in beleidsuitvoering door de diverse gemeenten, waardoor we die verschillen niet precies kunnen meetellen. Daarom maken we bij onze inschatting van energiearmoede in 2023 gebruik van een bandbreedte die het effect van de energietoeslag laat zien bij verschillende uitvoeringsvarianten.

We rekenen in dit rapport met drie verschillende scenario's:

- *Energietoeslag Beperkt*: alle gemeenten werken met een energietoeslag van €800 voor huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum
- *Energietoeslag Midden*: alle gemeenten werken met een energietoeslag van €1300 voor huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum
- *Energietoeslag Ruim*: alle gemeenten werken met een energietoeslag van €1300 voor huishoudens met een inkomen tot 140% van het sociaal minimum.

Energietoeslag voor studenten

In het wetsvoorstel is ook een regeling opgenomen voor uitwonende studenten met een aanvullende beurs. Zij ontvingen in 2023 een eenmalige tegemoetkoming van 400 euro via de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Ook hier zijn sommige gemeenten afgeweken van dit beleid. Zo ontvingen studenten in onder andere Amsterdam, Wageningen en Tilburg 1300 euro.²⁶ In de huidige dataset zijn alle studenten die in een gedeelde studentenwoning wonen buiten beschouwing gelaten. De reden is dat het lastig is om te bepalen welk deel van het energieverbruik bij welk huishouden hoort. Daarom kan het CBS niet berekenen wat het energieverbruik is per student. De studenten met een eigen adres en daarmee eigen energierekening zijn wel opgenomen in de dataset, dit zijn echter maar 600 studenten. Voor deze studenten hebben we de 400 euro tegemoetkoming meegerekend.

4.3 Het meten van onderconsumptie

Een nieuw element dat we dit jaar uitlichten is een inschatting van het aantal energiearme huishoudens dat energie onderconsumeert. Het gaat om huishoudens die vanwege financiële problemen minder energie consumeren dan nodig om in hun eigenlijke

²⁴ Zie voor verdere toelichting het Wetsvoorstel Energietoeslag 2023 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/koopkracht/documenten/kamerstukken/2023/07/03/wetsvoorstel-energietoeslag-2023>

²⁵ Het sociaal minimum voor 2023 is vastgesteld op netto €1403,31 per maand voor een alleenstaande van 21 jaar of ouder. Voor gehuwden of gelijkwaardige partners is dat bedrag €1994,91 per maand. Zie voor meer informatie en een overzicht van het sociaal minimum 2023 per leefsituatie: https://www.loyalis.nl/zakelijk/themas/zekerheid/wat-is-het-sociaal-minimum#:~:text=Het%20sociaal%20minimum%202023%20is,1.994%2C91*%20per%20maand.

²⁶ Bron: [Duizenden studenten naar rechter om energietoeslag](#) (NOS, 2023)

energiebehoefte te voorzien, bijvoorbeeld door de verwarming laag te zetten of regelmatig afzien van koken omdat ze het gas te duur vinden.

Hiervoor wordt ook wel de term ‘verborgen energiearmoede’ gebruikt. Energiearmoede wordt vaak gemeten aan de hand van indicatoren die betrekking hebben op hoge energiekosten. Maar omdat onderconsumptie van energie per definitie leidt tot een lagere energierekening wordt energiearmoede in de vorm van te weinig energieconsumptie vaak niet opgemerkt in statistieken die enkel zijn gebaseerd op hoge energiekosten.

Onderconsumptie betekent dat een huishouden minder energie verbruikt dan nodig om in de eigen energiebehoefte te voorzien. Deze huishoudens consumeren dus minder energie dan verwacht. Om het verwachte energieverbruik te schatten maken we gebruik van het regressiemodel dat ook ten grondslag ligt aan het LEK-model (zie CBS 2024c). Met dit model wordt een verwacht energiebedrag (temperatuur gecorrigeerd energieverbruik in het peiljaar maal de prijzen van 2019) geschat op basis van verschillende woningkenmerken (o.a., oppervlakte, bouwjaar, geregistreerd energielabel, aanwezigheid van zonPV en woningtype) en kenmerken van de bewoners (o.a. aantal personen in een huishouden). We schatten bewust het energiebedrag en niet het energieverbruik, omdat gas- en elektriciteitsverbruik wordt uitgedrukt in een andere eenheid (kWh en m³). Het energiebedrag vat daarom het gas- en elektriciteitsverbruik samen ($(\text{kWh} \times \text{energieprijs 2019}) + (\text{m}^3 \times \text{energieprijs 2019})^{27}$).

Om vervolgens tot een maatstaf te komen voor het meer of minder verbruiken van energie dan verwacht, delen we het daadwerkelijke energiebedrag (verbruik in het betreffende jaar maal de 2019 energieprijzen²⁸) van een individueel huishouden door het verwachte energiebedrag van dit huishouden volgens het model. Hier vloeit een ratio uit: wanneer het daadwerkelijke verbruik onder het geschatte verbruik ligt, is de ratio kleiner dan 1. Is de ratio groter dan 1 dan ligt het daadwerkelijk verbruik hoger dan verwacht. Vervolgens kijken we naar de verdeling van deze ratio's, en zetten de grenswaarde voor onderconsumptie bij het 25^e percentiel (oftewel de onderste 25%) van de verdeling in 2019. Deze grenswaarde gebruiken we ook in de andere jaren om de groep onderconsummerende huishoudens in kaart te brengen.

In deze studie zijn we alleen geïnteresseerd in LILEK huishoudens (lage inkomens met een woning van een lage energetische kwaliteit) die onderconsumeren, omdat we de huishoudens willen vangen die vanwege financiële problemen energie besparen. Voor deze groep is het aannemelijk dat zij energie besparen om de kosten zoveel mogelijk te drukken. Als het inkomen hoger is dan de lage inkomensgrens of de woning niet van een lage energetische kwaliteit, dan kunnen de redenen om onder te consumeren ook anders zijn. Men is bijvoorbeeld bewust bezig met het klimaat of spaart voor een grote aankoop.

In hoofdstuk 5.4 laten we zien hoe groot de groep onderconsummerende huishoudens is en in Hoofdstuk 7.2 wat de kenmerken zijn van deze groep.

²⁷ We houden de prijs constant op het niveau van 2019 om het relatieve verbruik af te leiden uit het geschatte energiebedrag. Het gaat ons immers in de berekening niet om het energiebedrag (prijs × verbruik), maar enkel om het verbruik. We nemen de prijs uit het jaar 2019 omdat data uit dit jaar is gebruikt om het LEK-model te schatten. Het LEK-model maakt gebruik van 2019 data omdat dit een relatief normaal jaar was in termen van klimaat en voorafgaande aan de COVID19 pandemie.

²⁸ Bron: [StatLine - Gemiddelde energietarieven voor consumenten \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl)

5 Het aantal energiearme huishoudens

In dit hoofdstuk beantwoorden we de vraag: hoeveel huishoudens zijn er energiearm in Nederland? We laten eerst zien hoe groot de groep energiearme huishoudens in 2023 naar schatting is. Hierbij kijken we naar wat het effect is geweest van de energieprijzen in 2023, de energiebesparing van huishoudens in 2023 en de financiële compensatiemaatregelen die in 2023 golden (zie paragraaf 5.1). Vervolgens presenteren we de precieze cijfers, uitgesplitst naar de verschillende indicatoren voor energiearmoede en laten we deze cijfers ook voor de jaren 2019 tot 2022 zien (zie paragraaf 5.2). Ook laten we effect zien van de nieuwe rekenmethode van CBS om de gemiddelde energieprijzen voor consumenten te berekenen op het aandeel energiearme huishoudens (zie paragraaf 5.3). Tot slot brengen we de subgroep energiearme huishoudens in kaart die energie onderconsumeren (zie paragraaf 5.4).

5.1 Het aantal energiearme huishoudens in 2023

In Tabel 5.1 laten we zien hoe (de combinatie van) een hogere energieprijzen, de geschatte energiebesparing en de compensatieregelingen naar schatting van invloed zijn geweest op de ontwikkeling van energiearmoede sinds 2022.

Tabel 5.1 laat zien dat het aantal energiearme huishoudens in 2023 naar schatting 396 duizend huishoudens bedraagt (zie scenario 1a midden in Tabel 5.1). Dit komt overeen met 4,8% van het totaal aantal huishoudens in Nederland. Dit zijn huishoudens die te kampen hebben met een laag inkomen in combinatie met een hoge energierekening of een woning van slechte energetische kwaliteit. Hierbij geldt een bandbreedte van 363 duizend tot 437 duizend huishoudens, hetgeen overeenkomt met 4,4 tot 5,3% van alle huishoudens in Nederland. Deze bandbreedte wordt bepaald door de wijze waarop gemeenten de energietoeslag hebben uitgekeerd – sommige gemeenten zijn daarin royaler geweest dan andere gemeenten, maar daarover hebben we geen exacte gegevens beschikbaar (zie Hoofdstuk 4). Het percentage 4,8% (wat slaat op 396 duizend huishoudens) wordt in de tabel geduid met ‘Energietoeslag Midden’ waarbij we er vanuit gaan dat gemeenten een energietoeslag van €1300,- voor huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum hebben uitgekeerd.

Dit betekent dat het aantal energiearme huishoudens tussen 2022 en 2023 licht is toegenomen – in 2022 betrof het aantal energiearme huishoudens naar schatting 326 duizend.

Het verschil tussen scenario 1a en 2 is de remmende invloed van de financiële compensatie op de groei in energiearmoede. Daarnaast laten we in scenario's 1b en 1c ook nog de invloed van de afzonderlijke compensatiemaatregelen zien. De resultaten laten zien dat zonder financiële compensatiemaatregelen (scenario 2) naar schatting 885 duizend huishoudens energiearm waren geweest in 2023. Dit komt overeen met 10,7% van alle huishoudens in Nederland. De financiële compensatie heeft in 2023 dus ongeveer 489

duizend huishoudens behoed voor energiearmoede. Hierbij gaan we er wel vanuit dat iedereen die recht had op de energietoeslag deze heeft ontvangen. Ter vergelijking, in 2022 heeft de compensatie²⁹ 179 duizend huishoudens behoed voor energiearmoede.

We zien ook in de scenario's 1b en 1c dat zowel het prijsplafond als de energietoeslag een deel van de huishoudens heeft behoed voor energiearmoede, maar dat vooral de energietoeslag bij lage inkomens hierbij effectief is geweest³⁰ (er vanuit gaande dat iedereen die recht had op de toeslag, deze ook heeft ontvangen). Als enkel het prijsplafond als maatregel was ingevoerd in 2023, dan had dat geresulteerd in 8% energiearme huishoudens. Wanneer alleen de toeslag was ingezet dan was er sprake van 6,3% energiearme huishoudens. In beide gevallen zou het aandeel energiearme huishoudens aanzienlijk zijn gestegen ten opzichte van 2022. De combinatie van beide maatregelen heeft er naar schatting voor gezorgd dat het aandeel energiearme huishoudens licht is gestegen ten opzichte van 2022 (naar 4,8%).

In 2023 lijkt de energietoeslag effectiever dan het prijsplafond om het aantal energiearme huishoudens te verlagen. Dit is te verklaren doordat deze maatregel direct is gericht op de lage inkomens. Daarbij was het prijsplafond gemiddeld alleen effectief in het eerste halfjaar van 2023, omdat vanaf juni de gemiddelde contractprijzen onder het prijsplafondtarief zijn gezakt. Hierdoor leverde het prijsplafond gemiddeld gezien geen extra kortingen op voor huishoudens in het laatste halfjaar. Een kanttekening hierbij is dat het prijsplafond niet alleen lage inkomens heeft ondersteund, maar ook huishoudens met een inkomen net boven deze inkomensgrens. Dit zijn ook kwetsbare huishoudens (TNO, 2023b) die we niet meenemen in de monitor.

Het verschil tussen scenario 2 en 3 is de remmende invloed van energiebesparing op de groei in energiearmoede. Tabel 5.2 laat zien dat de geschatte energiebesparing voor 2023 0,1 procentpunt van de huishoudens heeft behoed voor energiearmoede; dit komt overeen met 10 duizend huishoudens.

²⁹ Deze compensatie omvat een energietoeslag van 1300 euro voor huishoudens met een laag inkomen en 2 keer een bijdrage van 190 euro voor alle huishoudens in Nederland.

³⁰ Een kanttekening hierbij is dat energiearme huishoudens volgens onze definitie worden gekenmerkt door een laag inkomen. Het is dus logisch dat vooral deze groep is geholpen met de energietoeslag. Huishoudens met een inkomen net boven deze grens hebben echter ook een hoge kans om in de problemen te raken bij hoge energieprijzen. Dit nemen we niet mee in deze studie.

Tabel 5.1: Geschat niveau van energiekeerde in Nederland in 2023 volgens verschillende scenario's energiekeerde

Percentage Energiearme huishoudens	
2022 - Finaal cijfer	4,0%
Scenario 1: 2023 (prijs, besparing & compensatiemaatregelen)	
	<i>Energietoelag Beperkt ^b</i> <i>Energietoelag Midden ^c</i> <i>Energietoelag Ruim ^d</i>
Scenario 1a: 2023 (prijs, besparing, prijsplafond & energietoelag)	5,3% 4,8% 4,4%
Scenario 1b: 2023 Prijsplafond (prijs, besparing & prijsplafond)	8,0%
Scenario 1c: 2023 Energietoelag (prijs, besparing & energietoelag)	7,6% 6,3% 5,7%
Scenario 2: 2023 zonder compensatie (prijs & besparing)	
	10,7%
Scenario 3: 2023 zonder compensatie en energiebesparing (prijs)	
	10,8%
Aantal energiekeerde huishoudens in duizendtallen ^a	
2022 - Finaal cijfer	326
Scenario 1: 2023 (prijs, besparing & compensatiemaatregelen)	
	<i>Energietoelag Beperkt ^b</i> <i>Energietoelag Midden ^c</i> <i>Energietoelag Ruim ^d</i>
Scenario 1a: 2023 (prijs, besparing, prijsplafond & energietoelag)	437 396 363
Scenario 1b: 2023 Prijsplafond (prijs, besparing & prijsplafond)	658
Scenario 1c: 2023 Energietoelag (prijs, besparing & energietoelag)	626 520 467
Scenario 2: 2023 zonder compensatie (prijs & besparing)	
	885
Scenario 3: 2023 zonder compensatie en zonder energiebesparing (prijs)	
	895

^a Schatting van aantal energiekeerde huishoudens: % energiekeerde o.b.v. dataset x totaal aantal huishoudens in Nederland (2022: 8.138.591 huishoudens; 2023: 8.270.244 huishoudens).

^b energietoelag beperkt = wanneer alle gemeenten een energietoelag van 800 euro hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

^c energietoelag midden = wanneer alle gemeenten een energietoelag van 1300 euro hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

^d energietoelag ruim = wanneer alle gemeenten een energietoelag van 1300 euro hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 140% van het sociaal minimum.

5.2 De ontwikkeling van het aantal energiearme huishoudens van 2019 tot 2023

Figuur 5.1 en Tabel 5.2 laten zien dat het aandeel energiearme huishoudens van 2019 t/m 2022 daalt, waarbij de financiële maatregelen vanuit de overheid in 2022 er voor hebben gezorgd dat het cijfer in 2022 ook ten opzichte van 2021 is gedaald. Voor 2023 schatten we een lichte stijging ten opzichte van 2022. Door de financiële maatregelen die zijn getroffen om huishoudens te ondersteunen blijft het bij een lichte stijging: namelijk van 4,0% naar 4,8% (met een bandbreedte van 4,4% tot 5,3%, afhankelijk van de manier waarop gemeenten de energietoeslag hebben uitgekeerd). Wanneer de financiële maatregelen niet hadden plaatsgevonden, dan was het aandeel energiearme huishoudens waarschijnlijk gestegen naar 10,7% in 2023 (zie Tabel 5.1 en Figuur 5.1).

In Tabel 5.2 presenteren we de precieze cijfers, uitgesplitst naar de verschillende indicatoren voor energiearmoede en laten we deze cijfers ook voor jaren 2019 tot 2022 zien. Hier zien we de LIHE en/of LILEK cijfers die ook terug te vinden zijn in Tabel 5.1. In Tabel 5.2, de rest van de tabel geeft inzicht in de onderliggende, dan wel andere, indicatoren van energiearmoede.

Aangezien we voor de inschatting van het energiearmoedeniveau in 2023 noodzakelijkerwijs rekenen met het inkomen en de woningkwaliteit van 2022 (zie Hoofdstuk 4), veranderen tussen 2022 en 2023 de energiearmoede-indicatoren die uitsluitend zijn gebaseerd op inkomen en woningkwaliteit (LILEK, LIZLEK, LEKWI en ZLEKWI) niet. Alleen de indicatoren waarbij hoge energiekosten een rol spelen veranderen (LIHE) omdat we voor 2023 rekenen met een energieprijz, energiebesparing en financiële compensatiemaatregelen die anders zijn dan in 2022.

Net als Figuur 5.1 laat Tabel 5.2 zien dat alle indicatoren procentueel een dalende trend laten zien vanaf 2019 tot en met 2022. LIHE daalt sterk tussen 2019 en 2020. Deze scherpe daling is te verklaren door de lage inflatie en de coronasteunmaatregelen die van kracht waren. Hierdoor vielen minder huishoudens onder de lage inkomensgrens. Ook daalden de prijzen van gas en elektriciteit tussen 2019 en 2020 (CBS, 2023a).

Alle indicatoren waarbij de hoge energiekosten een rol spelen (HE) stijgen tussen 2022 en 2023. Dit heeft te maken met de ontwikkelingen van de energieprijzen. Eind 2021 begonnen de energieprijzen sterk te stijgen. In 2022 kenden we een hoge energieprijz voor nieuwe contracten. De nieuwe rekenmethode van het CBS om de gemiddelde energieprijz voor consumenten te bereken laat zien dat deze hoge marktprijzen vooral pas in 2023 doorwerkten op de gemiddelde consumentenprijz. Dit komt doordat in 2022 veel huishoudens nog een contract hadden dat was afgesloten vóór de energiecrisis (deze huishoudens namen dus nog energie af voor een laag tarief). Deze contracten faseren uit over de tijd, waardoor meer huishoudens in 2023 te maken kregen met de hogere prijzen. Voor meer achtergrondinformatie zie Bijlage a.

In Tabel 5.2 valt dan ook op dat de LIHE een duidelijke dip laat zien in 2022 (0,7%) ten opzichte van het jaar ervoor (3,8%) en erna (2,2% volgens het midden scenario). Deze sterke daling tussen 2021 en 2022 kan mogelijk verklaard worden door 1) de financiële maatregelen in combinatie met gemiddeld laag uitvallende prijzen in 2022, 2) de besparing van huishoudens als reactie op energiecrisis en/of 3) een afname van het aantal huishoudens met een laag inkomen.

Allereerst speelt het vertragende effect van de gestegen energieprijzen voor nieuwe contracten een rol. Door het langzaam uitfaseren van vaste contracten (met lage tarieven van voor de energiecrisis) zien we pas in 2023 een prijsspiek, terwijl de financiële steunmaatregelen al in 2022 golden. Daardoor vallen de netto energiekosten gemiddeld lager uit, en dus is het aandeel LIHE huishoudens in 2022 relatief laag. In 2023 stijgt de gemiddelde energieprijzen voor consumenten omdat inmiddels meer huishoudens een nieuw (en duurder) contract hebben moeten afsluiten. Hierdoor stijgt de LIHE in 2023 ten opzichte van 2022 van 0,7% naar 2,2%. Wanneer er in 2022 geen compensatiemaatregelen geweest zouden zijn zou de LIHE groep gestegen zijn tot 4,4%. Dus de compensatiemaatregelen hebben de grootte van de LIHE groep grotendeels weten te drukken.

De data laten ook zien dat alle huishoudens in de dataset van 2021 naar 2022 gemiddeld 12% minder elektra (kWh) zijn gaan gebruiken en 15% minder gas (m³, temperatuur gecorrigeerd). De LIHE huishoudens (zonder compensatie) hebben nagenoeg evenveel gas (m³) bespaard (13%, temperatuur gecorrigeerd) en minder elektriciteit (kWh; 4%). Wanneer we de LIHE opnieuw vaststellen wanneer we financiële compensatie wel meerekenen neemt het aantal huishoudens in de groep aanzienlijk af (van 4,0% LIHE huishoudens zonder compensatie naar 0,7% LIHE huishoudens met compensatie). Deze kleine groep LIHE huishoudens gebruiken in 2022 relatief veel energie waardoor ze ook na financiële compensatie nog steeds hoge netto-energiekosten hebben. Kortom, de afname van het aantal LIHE huishoudens wordt voor een deel veroorzaakt door een besparing op voornamelijk gas van 13%.

Het aandeel lage inkomens (LI) was in 2021 13,7% en daalt licht tot 13,4% in 2022. Dus het inkomen heeft nauwelijks effect gehad op het aantal LIHE-huishoudens.

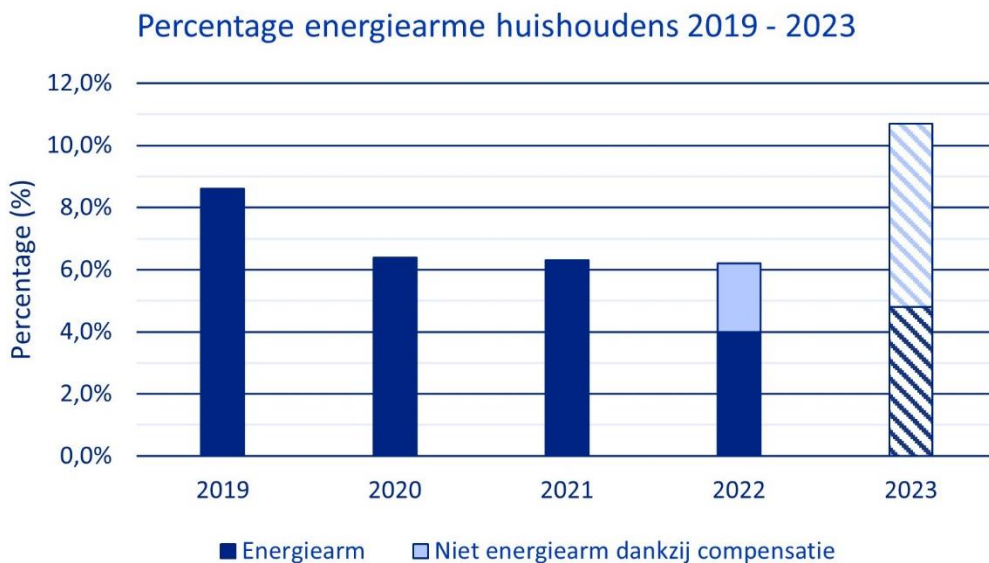
Kortom, het aandeel huishoudens met een laag inkomen en hoge energierekening (LIHE) is in 2022 een stuk lager dan in 2021 en 2023 door de compensatiemaatregelen in combinatie met het gemiddelde prijsniveau in 2022. Ook de energiebesparing op gas heeft er voor gezorgd dat de LIHE groep kleiner was dan in 2021 en 2023.

In 2022 had 11,9% van alle huishoudens in Nederland een woning van een lage energetische kwaliteit die ze niet op eigen kracht konden verduurzamen. Dit komt overeen met ruim 1,1 miljoen huishoudens die op dit punt niet konden deelnemen aan de energietransitie. In 2019 was dit ongeveer 20% van alle huishoudens, wat neer komt op 1,6 miljoen huishoudens. Er lijkt dus een afnemende trend zichtbaar van het aantal woningen met lage energetische kwaliteit en investeringsmogelijkheden, en dan met name onder huiseigenaren: van 6,0% in 2019 naar 1,2% in 2022 (dit vertaalt zich naar ongeveer 99 duizend huishoudens in 2023). Het gaat hierbij om eigenaar-bewoners die weliswaar zelf kunnen beslissen over het verduurzamen van hun woning, maar daarvoor niet de financiële middelen hebben. De dalende trend vanaf 2019 impliceert dat een deel van deze groep wel deze investering hebben kunnen doen; dan wel op eigen kracht of met hulp, bijvoorbeeld van familie of een via lening. Dit wordt ondersteund door ontwikkeling van de LEK-indicator. Deze daalt namelijk van 50% in 2019 naar 36% in 2022 (CBS, 2024a). Een andere mogelijkheid is dat er huishoudens bij zitten waarvan het huis nog steeds van lage energetische kwaliteit is, maar dat deze huishoudens inmiddels wel de investeringsmogelijkheden hebben om te verduurzamen maar deze niet hiervoor gebruiken (oftewel deze huishoudens vallen niet meer onder de WI-indicator).

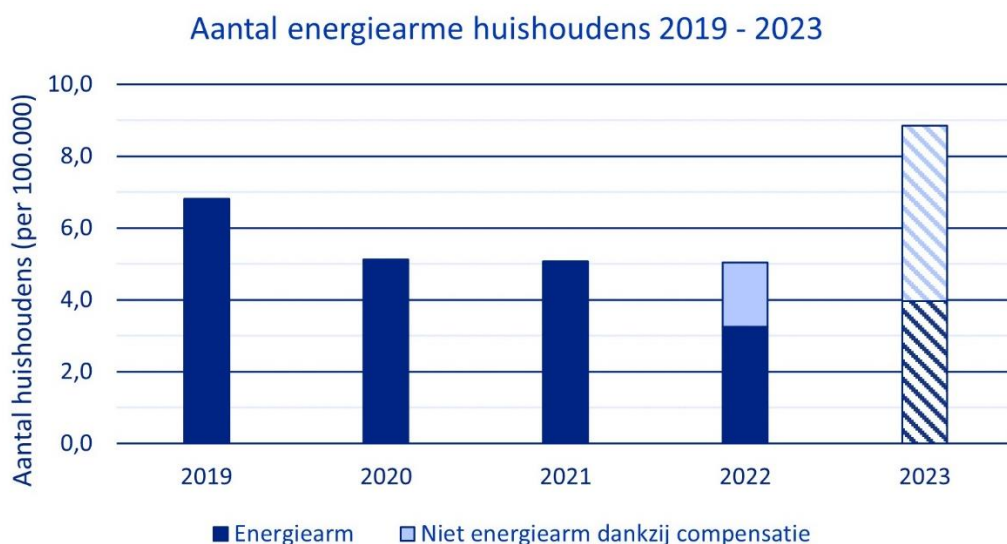
De grootste groep huishoudens die hun energetische slechte woning niet zelf kunnen verduurzamen zijn echter huurders (ongeveer 90% van de LEKWI huishoudens). Zij zijn voor

verduurzaming afhankelijk van de bereidheid en capaciteit van de verhuurder – dat betreft ongeveer 885 duizend huishoudens, oftewel 10,7% van alle huishoudens in Nederland.

Ook het aandeel huishoudens met een woning van een zeer lage energetische kwaliteit die ze niet op eigen kracht kunnen verduurzamen (ZLEKWI) neemt tussen 2019 en 2022 af, waarbij de huiseigenaren de grootste sprongen maken (van 135 duizend in 2019 naar 33 duizend in 2022). Het aandeel huurders in deze situatie neemt langzaam af (van 103 duizend in 2019 naar 81 duizend huishoudens in 2022).

Figuur 5.1: Het aandeel energiearme huishoudens in Nederland van 2019 tot 2023 (o.b.v. LIHE en/of LILEK), waarbij in 2022 en 2023 financiële compensatiemaatregelen zijn getroffen door de overheid om huishoudens te beschermen voor de hoge energieprijzen. De 2023 cijfers zijn gebaseerd op een schatting.

Figuur 5.2: Het aantal energiearme huishoudens in Nederland van 2019 tot 2023 (o.b.v. LIHE en/of LILEK), waarbij in 2022 en 2023 financiële compensatiemaatregelen zijn getroffen door de overheid om huishoudens te beschermen voor de hoge energieprijzen. De 2023 cijfers zijn gebaseerd op een schatting.

Tabel 5.2: Inschatting omvang energiearmoede in Nederland van 2019 tot 2023, inclusief alle indicatoren

Indicator	Afkorting	Percentage energiearmoede							Aantal energiearme huishoudens ^a (x1.000)						
		2019	2020	2021	2022 ³¹	Schatting 2023 ^b			2019	2020	2021	2022	Schatting 2023		
						Energietoeslag							Beperkt ^c	Midden ^d	Ruim ^e
Samenvatting – combinatie van indicatoren 1 en 2															
Laag inkomen & hoge energierekening en/of Laag inkomen & lage energetische kwaliteit woning	LIHE en/of LILEK	8,6%	6,4%	6,3%	4,0%	5,3%	4,8%	4,4%	682	512	507	326	437	396	363
Betaalbaarheid															
1. Laag inkomen, hoge energierekening	LIHE	6,3%	3,3%	4,1%	0,7%	3,0%	2,2%	1,5%	499	264	330	57	251	180	124
Huiskwaliteit															
2. Laag inkomen, lage energetische kwaliteit	LILEK	5,6%	4,9%	4,2%	3,7%	3,7% ^f			444	392	338	301	306		
3. Laag inkomen, zeer lage energetische kwaliteit	LIZLEK	0,6%	0,5%	0,4%	0,4%	0,4% ^f			48	40	32	33	33		
Zelf kunnen kiezen voor deelname aan de energietransitie															
4. Lage energetische kwaliteit, weinig investeringsmogelijkheden	LEKWI	20,4%	17,6%	14,5%	11,9%	11,9% ^f			1.617	1.408	1.166	968	984		
4a. Huiseigenaren		6,0%	4,3%	2,4%	1,2%	1,2% ^f			475	344	193	98	99		
4b. Huurders		14,3%	13,3%	12,0%	10,7%	10,7% ^f			1.133	1.064	965	871	885		
5. Zeer lage energetische kwaliteit, weinig investeringsmogelijkheden	ZLEKWI	3,1%	2,6%	1,9%	1,4%	1,4% ^f			246	208	153	114	116		
5a. Huiseigenaren		1,7%	1,3%	0,8%	0,4%	0,4% ^f			135	104	64	33	33		
5b. Huurders		1,3%	1,3%	1,1%	1,0%	1,0% ^f			103	104	88	81	83		

^a Schatting van aantal energiearme huishoudens in duizendtallen: % energiearmoede o.b.v. dataset x totaal aantal huishoudens in Nederland (2019: 7.924.691 huishoudens ; 2020: 7.997.800 huishoudens; 2021: 8.043.443 huishoudens; 2022: 8.138.591 huishoudens; 2023: 8.270.244 huishoudens).

^b Schatting op basis van energieverbruik 2022, prijsplafond 2023, energiebesparing 2023 en energietoeslag 2023 (Beperkt, Midden, Ruim), Scenario 1a

^c energietoeslag beperkt = wanneer alle gemeenten een energietoeslag van 800 euro hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

^d energietoeslag midden = wanneer alle gemeenten een energietoeslag van 1300 euro hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

^e energietoeslag ruim = wanneer alle gemeenten een energietoeslag van 1300 euro hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 140% van het sociaal minimum.

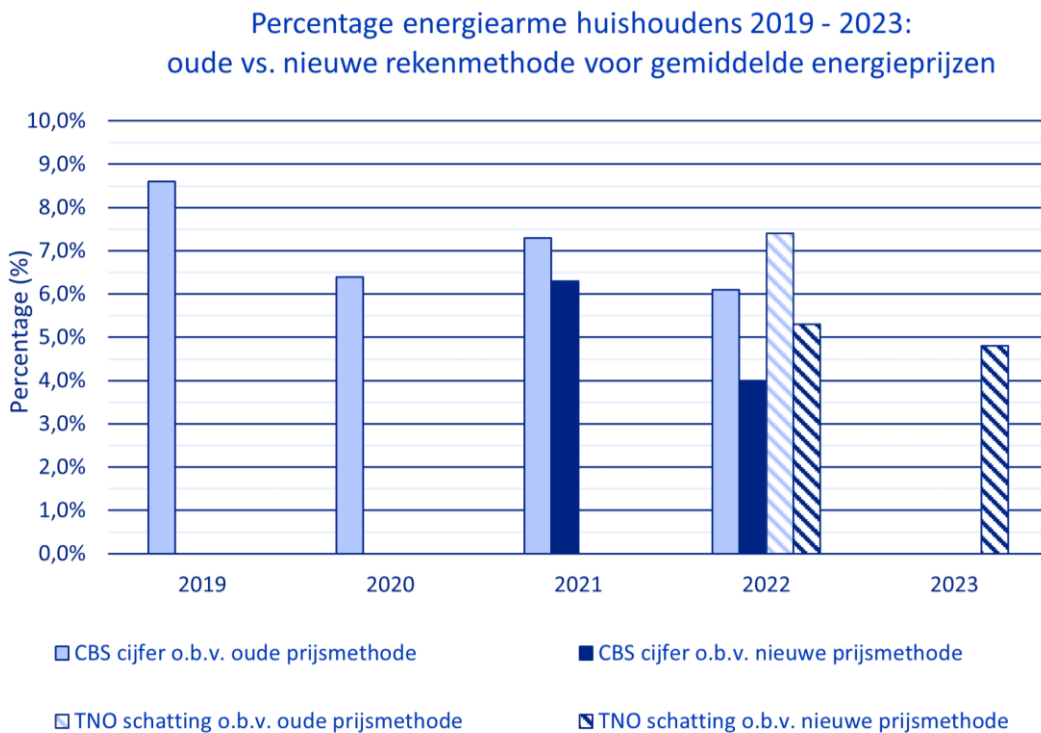
^f de meest recente informatie over het inkomen, de kwaliteit van de woning en de eigendomsstatus van de woning komt uit 2022, daarom veranderen deze percentages niet in 2023.

³¹ Deze cijfers wijken af van de inschatting over 2022 die in november 2022 is gedaan door TNO met hulp van CBS (TNO, 2023). Dit verschil is te wijten aan de nieuwe methode die CBS hanteert om energieprijzen voor consumenten te berekenen. Voor meer informatie zie figuur 5.2 en bijlage A.

5.3 Effect van de nieuwe energieprijsmethode op de inschatting van energiearmoede in 2022

Met behulp van Figuur 5.3 geven we inzicht in het effect van de nieuwe rekenmethode voor de energieprijzen van het CBS op het aandeel energiearme huishoudens. Begin 2023 hebben we een inschatting van het aantal energiearme huishoudens in 2022 gepubliceerd op basis van beschikbare micro-data uit 2020 (o.a. gegevens over inkomen, energieverbruik, en energetische kwaliteit van de woning) en de gemiddelde energieprijzen voor consumenten van 2022 (TNO, 2023a). Door de plotseling hoge energieprijzen was het voor de beleidspraktijk van belang om te weten wat het effect was van de hoge prijzen op het aantal energiearme huishoudens in Nederland. Voor deze publicatie hebben we gebruik gemaakt van de energieprijzen gebaseerd op de oude rekenmethode van het CBS. De gemiddelde energieprijzen voor consumenten werd voorheen gebaseerd op prijzen van nieuwe energiecontracten in de desbetreffende maand, zoals energieleveranciers die doorgeven aan de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Het CBS heeft nieuwe data verzameld en de prijsmethode aangepast, waarbij de maandprijzen niet enkel meer zijn gebaseerd op de prijzen van nieuwe contracten, maar ook bestaande contracten worden meegewogen (zie Hoofdstuk 4.2.1 voor meer uitleg). Wanneer bestaande contracten worden meegewogen dan heeft dat tot 2021 nauwelijks effect op de gemiddelde energieprijzen (zie Bijlage a). Maar sinds de energiecrisis is deze weging wel van grote invloed. De gemiddelde energieprijzen in 2022 ligt volgens de nieuwe rekenmethode veel lager, dan wanneer de oude methode wordt toegepast. In Bijlage a worden de oude en nieuwe rekenmethode verder toegelicht.

Aangezien de gemiddelde energieprijzen volgens de nieuwe rekenmethode voor 2022 aanzienlijk lager uitvalt dan volgens de oude rekenmethode, heeft dit effect op onze berekeningen omtrent het aantal energiearme huishoudens. Immers, hoe hoger de prijs, hoe meer mensen te maken hebben met een hoge energierekening – wat doorwerkt in de indicator LIHE.

Figuur 5.3: Het aandeel energiearme huishoudens in Nederland van 2019 tot 2023 (o.b.v. LIHE en/of LILEK). De staven laten het effect zien van de oude en de nieuwe rekenmethoden van het CBS om de gemiddelde energieprijzen voor huishoudens te berekenen op het aandeel energiearme huishoudens.

Figuur 5.3 laat zien dat in 2021 het aandeel energiearme huishoudens verschilt wanneer de oude en de nieuwe rekenmethode voor het berekenen van de energieprijzen worden toegepast. Dit is te verklaren door de tariefstijging van de nieuwe contracten. In de loop van 2021 begonnen deze tarieven te stijgen (zie Figuur a.1 in Bijlage a) en dat zette zich voort naar 2022. Wanneer de gemiddelde prijs enkel gebaseerd is op nieuwe contracten, valt de gemiddelde prijs hoger uit (m.a.w. de oude rekenmethode) dan wanneer ook de bestaande contracten worden meegewogen (m.a.w. de nieuwe rekenmethode, zie Figuur a.1 in Bijlage a). De energieprijzen volgens de nieuwe rekenmethode vertaalt zich daarom in een lager aandeel energiearme huishoudens in 2022.

De gepubliceerde TNO inschatting voor 2022 (TNO, 2023a) gebaseerd op de oude rekenmethode kwam uit op 7,4% energiearme huishoudens (zie de licht blauw gestreepte staaf). Wanneer het CBS dezelfde prijs (volgens de oude rekenmethode) gebruikt om het daadwerkelijke 2022 cijfer te berekenen (o.b.v. gegevens over het inkomen, energieverbruik, energetische kwaliteit van de woning en energieprijzen van 2022) komen zij uit op 6,1% huishoudens (zie de licht blauwe staaf). We komen dan dus uit op een overschatting van 1,3 procentpunt.

Wanneer we de TNO 2022-inschatting opnieuw narekenen, maar dan met de energieprijzen volgens de nieuwe methode, dan komen we uit op 5,3% energiearme huishoudens (zie de donker blauw gestreepte staaf). Het nieuwe 2022 cijfer berekend door CBS (CBS, 2024a), bedraagt 4,0% (zie de donker blauwe staaf). Ook hier zien we een verschil van 1,3 procentpunt.

Dit betekent dat het totale verschil van 3,4 procentpunt tussen de 2022 schatting van TNO (TNO, 2023a; 7,4%) en het huidige 2022 cijfer berekend door CBS (4,0%) voor het grootste

deel wordt verklaard door de nieuwe methode om de gemiddelde energieprijs voor consumenten te berekenen, namelijk 2,1 procentpunt. Het resterende verschil (1,3 procentpunt) is te wijten aan het gebrek aan actuele, waargenomen gegevens over het inkomen, de energetische kwaliteit van de woning en het energieverbruik per huishoudens in 2022 op het moment dat we de berekening voor deze schatting maakten. We weten inmiddels dat de inkomens zijn gestegen en dat de energetische kwaliteit van de woningen is toegenomen (CBS, 2024a).

Dit bevestigt dat onze methode om een inschatting te maken valide is, maar men wel rekening moet houden met de invloed van tussentijdse veranderingen in inkomen, energetische kwaliteit van de woning en het energieverbruik. Aangezien we deze gegevens missen voor het maken van de schattingen, kunnen we dus te maken hebben met een onder of overschatting. Daarnaast zien we dat in onze vorige publicatie (TNO, 2023a) de oude rekenmethode voor de gemiddelde energieprijs voor consumenten van CBS voor een serieuze overschatting van het aantal energiearme huishoudens in 2022 heeft gezorgd.

5.4 Het aantal energiearme huishoudens dat onderconsumeert

In Tabel 5.3 worden de procentuele aantallen huishoudens die onderconsumeren binnen de populatie energiearme huishoudens volgens LILEK weergegeven van 2019 tot 2022. We doen deze analyse niet voor 2023, omdat de meeste recente gegevens over het individuele verbruik uit 2022 dateren.

Als we naar de percentages kijken ten aanzien van alle huishoudens (Tabel 5.3, kolom 2) zien we dat het aandeel onderconsumerende energiearme huishoudens afneemt van 2019 tot 2021, maar in 2022 toeneemt. Ook als we kijken naar het aandeel onderconsumerende huishoudens als percentage van de LILEK (kolom 4), dan zien we een toename naar 38,5% in 2022. Dit is te rijmen met de stijging van de energieprijzen. Naar alle waarschijnlijkheid heeft een grotere groep huishoudens met een laag inkomen en een woning van lage energetische kwaliteit (LILEK) extra energie bespaart om een hoge energierekening te voorkomen.

Tabel 5.3: Schatting van het aantal en aandeel energiearme huishoudens (volgens LILEK) die onderconsumeren

Huishoudens met onderconsumptie & energiearmoede (LILEK)			
	Percentage onderconsumerende energiearme huishoudens t.o.v. alle huishoudens in de dataset	Aantal onderconsumerende energiearme huishoudens#	Percentage onderconsumerende energiearme huishoudens van de LILEK groep
2019	1,5%	118.870	26,8%
2020	1,3%	103.971	26,5%
2021	1,0%	80.434	23,8%
2022	1,4%	115.783	38,5%

Schatting van het aantal onderconsumerende energiearme huishoudens: % energiearme onderconserveerders o.b.v. dataset x totaal aantal huishoudens in Nederland (2019: 7.924.691 huishoudens; 2020: 7.997.800 huishoudens; 2021: 8.043.443 huishoudens; 2022: 8.138.591 huishoudens).

6 De energiekosten van energiearme huishoudens

In dit hoofdstuk beantwoorden we de vraag: hoe hoog zijn de netto-energiekosten van energiearme huishoudens? Alle huishoudens (energiearme of niet) geven in 2023 een groter deel van hun inkomen uit aan de energierekening. We laten dit zien in Tabel 6.1. Daaruit blijkt dat voor energiearme huishoudens (LIHE en/of LILEK) de energiekosten als percentage van hun inkomen – de zogeheten energiequote – tussen 2022 en 2023 zijn opgelopen van gemiddeld 3,8% naar 8,5% (Scenario 1, energietoeslag midden). Dit komt overeen met gemiddelde energiekosten per maand, na verrekening van alle compensatie, van ongeveer €138 in 2023 ten opzichte van ongeveer €49 in 2022 – een stijging van gemiddeld € 89 per maand. De energiearme huishoudens kunnen opgedeeld worden in twee groepen: de huishoudens in de LIHE groep en de huishoudens in de LILEK groep. In 2022 zat 17% van de energiearme huishoudens in de LIHE groep en hadden gemiddelde energiekosten gelijk aan €207 per maand. De huishoudens in de LILEK groep maakten 93% van de energiearmen uit en hadden €39 euro energiekosten per maand. Deze gemiddelde lage energiekosten zijn vooral te wijten aan de geldende compensatiemaatregelen waardoor het aantal huishoudens in de LIHE groep sterk afneemt en de kosten van de LILEK groep sterk worden gedrukt.

Ter vergelijking: voor alle huishoudens in Nederland is de energiequote gestegen van gemiddeld 3,0% in 2022 naar 5,2% in 2023 (Scenario 1, energietoeslag midden). Dit komt overeen met gemiddelde energiekosten per maand van ongeveer €188 in 2023 ten opzichte van ongeveer €108 in 2022 – een stijging van gemiddeld €80 per maand voor het gemiddelde huishouden.

Het aandeel van het inkomen dat besteed wordt aan energiekosten stijgt gemiddeld harder onder de energiearme huishoudens (4,7 procentpunt) dan voor alle huishoudens (2,2 procentpunt). Belangrijk om op te merken is dat we hier spreken van gemiddelden. De standaarddeviaties omtrent de gemiddelde energiekosten laten zien dat er veel variatie bestaat: sommige huishouden hebben veel hogere energiekosten en sommige veel lager.

Gemiddelde energiekosten van € 49 in 2022 bij de LIHE en/of LILEK groep is opvallend laag ten opzichte van de rest van de cijfers in Tabel 6.1. Dit is opnieuw te verklaren door de ontwikkeling van de energieprijzen voor consumenten en de energietoeslag voor lage inkomens die gold in 2022. De markttarieven voor nieuwe contracten begonnen eind 2021 flink te stijgen met een piek in 2022. Als reactie daarop werden er verschillende maatregelen getroffen om huishoudens te ondersteunen. In 2022 was echter een deel van de huishoudens overgeleverd aan een nieuw contract (met een hoog tarief) en een deel had nog een bestaand contract met een laag tarief. De oude contracten met een laag tarief faseren uit over tijd. Hierdoor zien we pas een piek in de gemiddelde energieprijzen voor consumenten in 2023 (zie Bijlage a). De maatregelen in 2022 hebben dus ook de energiekosten flink omlaag gebracht van huishoudens die op dat moment nog geen last hadden van een hoge energierekening. Daarmee zijn de gemiddelde energiekosten per maand in 2022 aanzienlijk lager in 2023.

Tabel 6.1: Geschatte gemiddelde energiequote* (%) en gemiddelde maandelijkse energiekosten voor energiearme huishoudens in 2023, in vergelijking met 2022

	Gemiddelde energiequote*	Gemiddelde energiekosten per maand	Standaard deviatie
Alle huishoudens			
Baseline 2022 (inclusief compensatie)	3,0%	€ 107,58	€ 101,92
Scenario 1 2023			
Energietoeslag Ruim ^a	4,9%	€ 182,71	€ 130,15
Energietoeslag Midden ^b	5,2%	€ 187,85	€ 127,12
Energietoeslag Beperkt ^c	5,6%	€ 192,93	€ 122,20
Scenario 2 2023 zonder compensatie	8,0%	€ 257,88	€ 132,48
Scenario 3 2023 zonder compensatie en zonder besparing	8,6%	€ 262,72	€ 135,05
LIHE en/of LILEK			
Baseline 2022 (inclusief compensatie)	3,8%	€ 49,17	€ 100,25
Scenario 1 2023			
Energietoeslag Ruim ^a	7,5%	€ 119,20	€112,54
Energietoeslag Midden ^b	8,5%	€ 138,18	€114,64
Energietoeslag Beperkt ^c	10,8%	€ 166,06	€ 102,40
Scenario 2 2023 zonder compensatie	16,2%	€ 234,02	€ 93,75
Scenario 3 2023 zonder compensatie en zonder besparing	16,5%	€ 237,47	€ 95,53

* energiequote = het aandeel van het netto inkomen (m.a.w. het betaalbudget) dat wordt gebruikt voor het betalen van de energiekosten, op basis van inkomens in 2022

^a energietoeslag ruim = wanneer alle gemeenten een energietoeslag van 1300 euro hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 140% van het sociaal minimum.

^b energietoeslag midden = wanneer alle gemeenten een energietoeslag van 1300 euro hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

^c energietoeslag beperkt = wanneer alle gemeenten een energietoeslag van 800 euro hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

Tabel 6.1 laat ook zien dat de financiële compensatie sterk heeft geholpen om de stijging van de energiequote te beperken. Zonder de compensatiemaatregelen zouden energiearme huishoudens naar schatting gemiddeld 16,2% van hun inkomen kwijt zijn geweest aan energiekosten – gemiddeld ongeveer €234 per maand (Scenario 2). De besparing onder huishoudens was tussen 2021 en 2022 aanzienlijk met een afname van 15,7% voor elektriciteit en 14,9% voor gas. PBL schat echter dat tussen 2022 en 2023 sprake is van een zeer beperkte extra daling bovenop de aanzienlijke besparing die al in 2022 is gerealiseerd, namelijk 1,5% voor elektriciteit en 2,1% voor gas (zie paragraaf 4.2.2). Daarmee heeft deze extra besparing weinig effect op het reduceren van de gemiddelde energiekosten in 2023 ten opzichte van 2022.³² Als er geen energiebesparing had plaatsgevonden was de energiequote voor energiearme huishoudens opgelopen naar gemiddeld 16,5%, oftewel ongeveer €237 per maand (Scenario 3).

Ter vergelijking: voor alle huishoudens zou de energiequote zonder financiële compensatie naar schatting 8,0% zijn geweest in 2023, hetgeen overeenkomt met energiekosten van ongeveer €258 per maand. Zonder energiebesparing waren de gemiddelde energiekosten €263 per maand geweest wat neerkomt op een gemiddelde energiequote van 8,6%. De geschatte besparing tussen 2022 en 2023 heeft de energierekening dus nauwelijks verlaagd.

³² Een kanttekening hierbij is dat we voor alle huishoudens de variatie in energiebesparing op het niveau van individuele huishoudens voor 2023 nog niet konden meenemen gezien het gebrek aan deze informatie. Naar alle waarschijnlijkheid zijn er huishoudens die meer hebben kunnen besparen op de energierekening dan andere huishoudens, maar in de deze berekening rekenen we dus hetzelfde percentage besparing door elk huishouden.

Met andere woorden, de financiële compensatie in 2023 heeft de netto-energiekosten van energiearme huishoudens naar schatting met gemiddeld €95,84 per maand omlaag gebracht. Ter vergelijking: voor de populatie als geheel geldt dat de financiële compensatie de netto-energiekosten naar schatting met gemiddeld €70 per maand heeft gereduceerd. De financiële compensatie is dus gemiddeld genomen in hogere mate terechtgekomen bij energiearme huishoudens. Dit is waarschijnlijk te wijten aan de energietoeslag die enkel gold voor lage inkomen.

Het is belangrijk hierbij op te merken dat deze cijfers gemiddelden zijn voor groepen huishoudens – binnen deze groepen is sprake van veel variatie. Bijvoorbeeld, als energiearme huishoudens (LIHE en/of LILEK) na compensatie en energiebesparing in 2023 gemiddeld €138 per maand kwijt zijn aan netto-energiekosten (gemiddeld 8,5% van hun inkomen), dan geldt dat een deel van hen (aanzienlijk) minder kwijt is en een deel van hen (aanzienlijk) meer. Daarom nemen we ook de standaarddeviatie³³ op in de tabellen. Tabel 6.1 laat zien dat de standaarddeviaties voor alle scenario's hoog zijn, wat betekent dat er veel spreiding zit in hoogte van de energiekosten voor deze scenario's.

In Tabel 6.2 t/m Tabel 6.4 lichten we de groep uit die ondanks het ontvangen van financiële compensatie en het besparen op de energierekening onder de energiearmoede grens blijft steken – dit betreft 5,0% a 5,6% van de huishoudens (Scenario 1³⁴). We berekenen voor deze groep wat hun gemiddelde netto-energiekosten energiequote zouden zijn geweest zonder financiële compensatie en energiebesparing.

Tabel 6.2: Geschatte energiequote* (%) en maandelijkse energiekosten voor de groep huishoudens die in 2023 energiearm is (LIHE en/of LI(Z)LEK) na compensatie en energiebesparing (met het Energietoeslag Beperkt scenario).

LIHE en/of LILEK: Laag inkomen & hoge energierekening of Laag inkomen & lage energetische kwaliteit woning	Gemiddelde energiequote*	Gemiddelde energiekosten per maand	Standaarddeviatie
Scenario 1a: 2023 (met Energietoeslag Beperkt**)	10,8%	€ 166,06	€ 102,40
Scenario 2: 2023 Zonder compensatie	18,6%	€ 276,26	€ 102,40
Scenario 3: 2023 Zonder compensatie en zonder energiebesparing	18,9%	€ 281,42	€ 109,00

* energiequote = het aandeel van het (netto) inkomen dat wordt gebruikt voor het betalen van de energiekosten, op basis van inkomens in 2022

** energietoeslag beperkt = wanneer alle gemeenten een energietoeslag van €800 hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

³³ De standaarddeviatie geeft de mate van spreiding aan in bepaalde data. Het geeft aan hoezeer de geobserveerde waarden afwijken van het gemiddelde. Stel dat je de leeftijden van vijf personen hebt verzameld. De standaarddeviatie geeft dan een beeld van de leeftijdsverschillen tussen deze vijf personen. Een kleine standaarddeviatie duidt erop dat leeftijden van de personen dicht bij elkaar liggen. Een grote standaarddeviatie duidt erop de leeftijden ver uit elkaar liggen.

³⁴ De grenswaarde van de bandbreedte zijn gelijk aan scenario 1 Energietoeslag Beperkt en scenario 1 Energietoeslag Ruim.

Tabel 6.3: Geschatte energiequote* (%) en maandelijkse energiekosten voor de groep huishoudens die in 2023 energiearm is (LIHE en/of LI(Z)LEK) na compensatie en energiebesparing (met het Energietoeslag Midden scenario).

LIHE en/of LILEK: Laag inkomen & hoge energierekening of Laag inkomen & lage energetische kwaliteit woning	Gemiddelde energiequote*	Gemiddelde energiekosten per maand	Standaard deviatie
Scenario 1a: 2023 (met Energietoeslag Midden**)	8,5%	€ 138,18	€ 114,63
Scenario 2: 2023 Zonder compensatie	18,2%	€ 274,61	€ 113,68
Scenario 3: 2023 Zonder compensatie en zonder energiebesparing	18,6%	€ 279,77	€ 115,91

* energiequote = het aandeel van het (netto) inkomen dat wordt gebruikt voor het betalen van de energiekosten, op basis van inkomens in 2022

** energietoeslag midden = wanneer alle gemeenten een energietoeslag van €1300 hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

Tabel 6.4: Geschatte energiequote* (%) en maandelijkse energiekosten voor de groep huishoudens die in 2023 energiearm is (LIHE en/of LI(Z)LEK) na compensatie en energiebesparing (met het Energietoeslag Ruim scenario).

LIHE en/of LILEK: Laag inkomen & hoge energierekening of Laag inkomen & lage energetische kwaliteit woning	Gemiddelde energiequote*	Gemiddelde energiekosten per maand	Standaarddeviatie
Scenario 1a: 2023 (met Energietoeslag Ruim**)	7,5%	€ 119,20	€ 112,54
Scenario 2: 2023 Zonder compensatie	18,6%	€ 277,30	€ 117,07
Scenario 3: 2023 Zonder compensatie en zonder energiebesparing	19,0%	€ 282,51	€ 119,37

* energiequote = het aandeel van het (netto) inkomen dat wordt gebruikt voor het betalen van de energiekosten, op basis van inkomens in 2022

** energietoeslag ruim = wanneer alle gemeenten een energietoeslag van €1300 hebben uitgekeerd aan huishoudens met een inkomen tot 140% van het sociaal minimum.

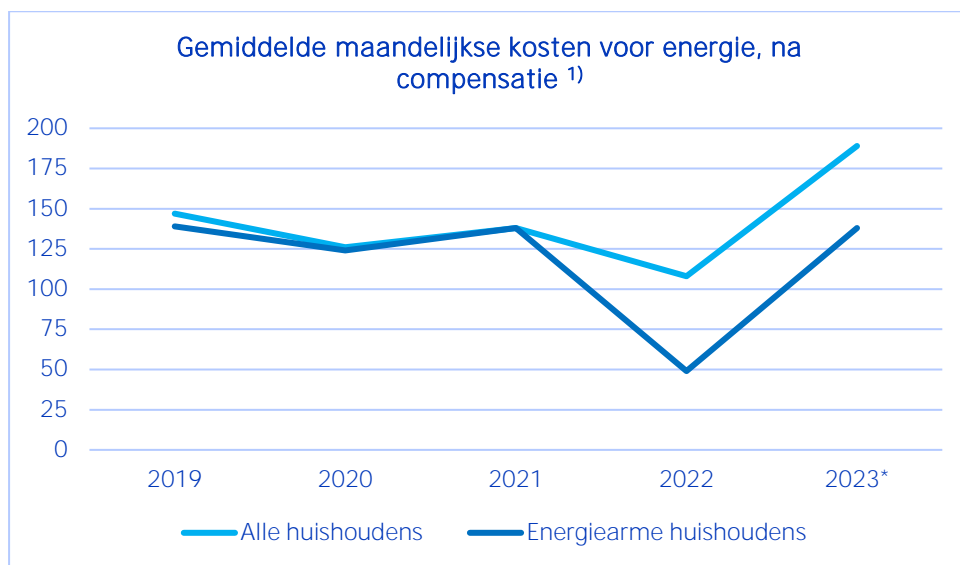
De cijfers in Tabel 6.2, Tabel 6.3 en Tabel 6.4 laten zien wat de netto-energiekosten zouden zijn geweest voor de groep energiearmen (LIHE en/of LILEK) wanneer zij niet financieel waren gecompenseerd door de overheid.

Tabel 6.2 gaat uit van het beperkte scenario van de energietoeslag (m.a.w. een energietoeslag van €800 aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum). Tabel 6.3 gaat uit van het midden scenario van de energietoeslag (m.a.w. een energietoeslag van €1300 aan huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum). Tabel 6.4 gaat uit van het ruime scenario van de energietoeslag (m.a.w. een energietoeslag van €1300 aan huishoudens met een inkomen tot 140% van het sociaal minimum).

Tabel 6.3 (het midden scenario) laat zien dat deze groep in 2023 naar schatting gemiddeld 18,2% van hun inkomen kwijt waren geweest aan de energierekening wanneer zij niet waren gecompenseerd, hetgeen overeenkomt met gemiddeld € 275 per maand. Wanneer zij ook niet zelf op hun energierekening zouden hebben bespaard, dan was deze groep naar schatting gemiddeld 18,6% van hun inkomen kwijt aan de energierekening, zo'n € 280 per maand.

Tabel 6.3 laat zien dat de energiearme groep (LIHE en/of LIHELEK) in scenario 1 met een Energietoeslag Midden hun gemiddelde netto-energiekosten zagen dalen met €136 als gevolg van de financiële compensatiemaatregelen.

Figuur 6.1 en figuur 6.2 laten tenslotte het verloop van, respectievelijk, de gemiddelde maandelijkse energiekosten en de energiequote zien sinds 2019. De figuren illustreren dat over de tijd de gemiddelde energiekosten van energiearme huishoudens lager zijn dan het gemiddelde van alle huishoudens, terwijl het omgekeerde geldt voor de energiequote. Oftewel, hoewel energiearme huishoudens gemiddeld minder dan de rest van de huishoudens uitgeven aan energiekosten, wegen die kosten relatief zwaarder op hun (lage) inkomen. Ook laten de figuren opnieuw goed zien dat de energiekosten en de energiequote in 2022, ondanks de stijgende energieprijzen, laag uitvielen. Zoals eerder genoemd, kwam dit doordat een deel van de huishoudens sterk gingen besparen op hun energieverbruik en doordat de hogere energiekosten voor een deel werden gecompenseerd door overheidsmaatregelen.

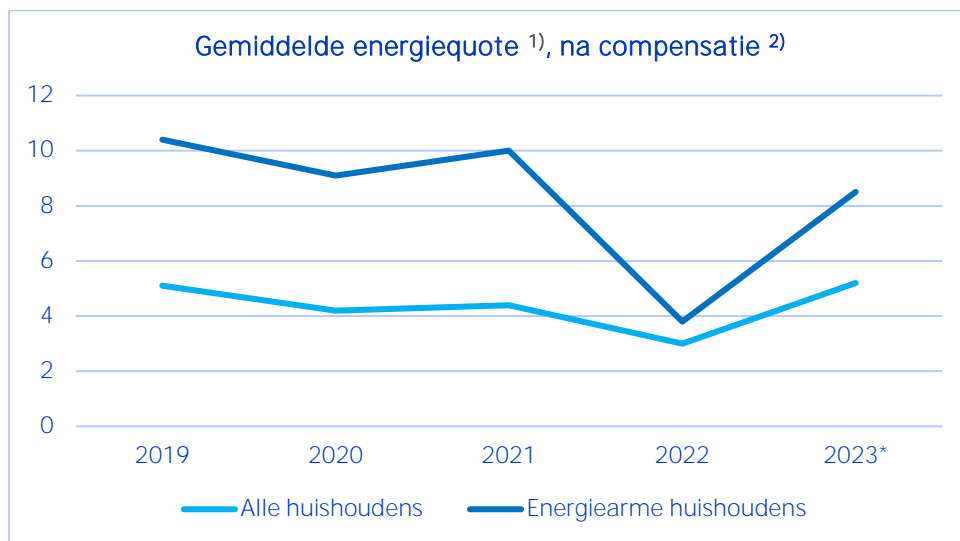

Bron: CBS, TNO

* Voorlopige cijfers

1) Alleen in 2022 en 2023 werden energiekosten gecompenseerd.

Figuur 6.1: Gemiddelde maandelijkse kosten voor energie, 2019-2023.

Bron: CBS, TNO

* Voorlopige cijfers

¹⁾ De energiequote is het percentage van het huishoudensinkomen dat wordt uitgegeven aan energiekosten.

²⁾ Alleen in 2022 en 2023 werden energiekosten gecompenseerd.

Figuur 6.2: Gemiddelde energiequote, 2019-2023.

7 Kenmerken van energiearme huishoudens

In dit hoofdstuk beantwoorden we de vraag: welke huishoudens zijn energiearm? We kijken hierbij naar woningkenmerken en huishoudkenmerken van energiearme huishoudens, in vergelijking met de totale populatie in Nederland. Ook maken we een vergelijking tussen 2022 en 2023 om te zien of bepaalde kenmerken meer prevalent worden wanneer de energiekosten verandert over de jaren. De belangrijkste resultaten vatten we samen in tabellen in paragraaf 7.1. Vervolgens gaan we dieper in op de groep onderconsumerende energiearme huishoudens. De kenmerken van deze groep staan in paragraaf 7.2.

7.1 Kenmerken van energiearme huishoudens

Woningkenmerken

Tabel 7.1 geeft inzicht in de verdeling van energiearme huishoudens over de verschillende type woningen. De resultaten laten zien dat energiearme huishoudens in vergelijking met alle huishoudens in Nederland relatief vaak in een meergezinswoning wonen – hieronder vallen flats, galerij-, portiek-, beneden- en bovenwoningen, appartementen en woningen boven bedrijfsruimten. Ook het aandeel hoekwoningen is in de energiearme groep oververtegenwoordigd ten opzichte van de gehele populatie.

Omdat we bij gebrek aan meer recente gegevens noodzakelijkerwijs rekenen met de energetische woningkwaliteit gegevens uit 2022 en het inkomensniveau uit 2022, zijn de geobserveerde verschillen tussen 2022 en 2023 in Tabel 7.1 alleen te verklaren door verschillen in energiekosten tussen de verschillende groepen (HE). Waarbij huishoudens in tussenwoningen en meergezinswoningen dus vaker te maken hebben met hoge energiekosten in 2023 ten opzichte van 2022.

Tabel 7.1: Verdeling van energiearme huishoudens over de verschillende type woningen

Type woning	Populatie (N)	Alle huishoudens in de dataset	LIHE en/of LILEK*	
		N=7.170.830	N=326.000	N=437.000
		2022	2022	2023
Vrijstaande woning		13,4%	5,9%	5,2%
Twee-onder-één-kapwoning		9,3%	8,5%	7,4%
Hoekwoning		13,4%	23,5%	20,6%
Tussenwoning		30,9%	25,8%	26,8%
Meergezinswoning		33,0%	36,3%	40,1%

* LIHE en/of LILEK inclusief compensatiemaatregelen, voor 2023 geldt het Midden scenario voor de energietoeslag

Tabel 7.2 laat zien dat in 2023 ongeveer twee derde van de energiearme huishoudens in een corporatiewoning woont. Ongeveer 12% huurde van een particuliere eigenaar, en 22% had een koopwoning. Het aandeel energiearmen in corporatiewoning neemt licht toe en neemt het aandeel in een koopwoning of overige huur licht af. Net als bij de vorige tabel geldt deze verandering alleen te wijten is aan de hoogte van de netto-energiekosten.

Tabel 7.2: Het aandeel huishoudens met een woning van een bepaald type eigendom per energiearmoede indicator

Type eigendom	Alle huishoudens in de dataset	LIHE en/of LILEK*	
	Populatie (N) N=7.170.830	N=326.000	N=437.000
	2022	2022	2023
Corporatiewoning	28,5%	63,6%	66,4%
Overige verhuur (vooral particulier/vrije sector)	11,0%	23,8%	21,8%
Koopwoning	60,4%	12,4%	11,7%
Onbekend	0,1%	0,2%	0,2%

*LIHE en/of LILEK inclusief compensatiemaatregelen, voor 2023 geldt het Midden scenario voor de energietoeslag

Huishoudkenmerken

Tabel 7.3 laat zien dat eenpersoonshuishoudens ook in 2023 sterk zijn oververtegenwoordigd onder de energiearme huishoudens. In 2023 bestond iets meer dan de helft van alle energiearme huishoudens uit eenpersoonshuishoudens. Ook zijn er relatief veel eenoudergezinnen onder de energiearme huishoudens: in 2022 procentueel ongeveer twee keer zoveel als voor de gehele populatie in Nederland (14,9% versus 7,5%). Ten opzichte van 2022 zien we in 2023 een vergelijkbare verdeling.

Tabel 7.3: Het aandeel huishoudens met een bepaalde huishoudsamenstelling per energiearmoede indicator

Huishoudsamenstelling	Alle huishoudens in de dataset	LIHE en/of LILEK*	
	Populatie (N) N=7.170.830	N=326.000	N=437.000
	2022	2022	2023
Eenpersoonshuishouden	34,1%	53,9%	53,4%
Paar zonder kinderen	30,9%	18,0%	17,7%
Paar met kinderen	27,1%	12,9%	13,0%
Eenoudergezinnen	7,5%	14,9%	15,5%
Overige huishoudens	0,4%	0,4%	0,4%

*LIHE en/of LILEK inclusief compensatiemaatregelen, voor 2023 geldt het Midden scenario voor de energietoeslag

In Tabel 7.4 zien we de inkomensbron van energiearme huishoudens. De groep energiearme huishoudens valt grofweg uiteen in drie groepen van ongeveer dertig procent namelijk huishoudens met inkomsten uit werk of onderneming, bijstand of sociale voorzieningen en pensioen. Ook hier zien we nauwelijks verschillen tussen 2022 en 2023 wat betreft de verdeling van inkomensbron in deze groepen.

Tabel 7.4: Het aandeel huishoudens met een bepaalde inkomensbron per energiearmoede indicator

	Alle huishoudens in de dataset	LIHE en/of LILEK*	
Populatie (N)	N=7.170.830	N=326.000	N=437.000
Inkomensbron	2022	2022	2023
Inkomen uit werk of onderneming	61,2%	27,4%	28,5%
Pensioen	29,8%	32,0%	30,3%
Inkomen uit vermogen	0,6%	0,7%	0,6%
Bijstand of sociale voorzieningen	4,8%	28,3%	28,1%
Uitkering werkloosheid of ziekte	3,6%	11,6%	12,5%

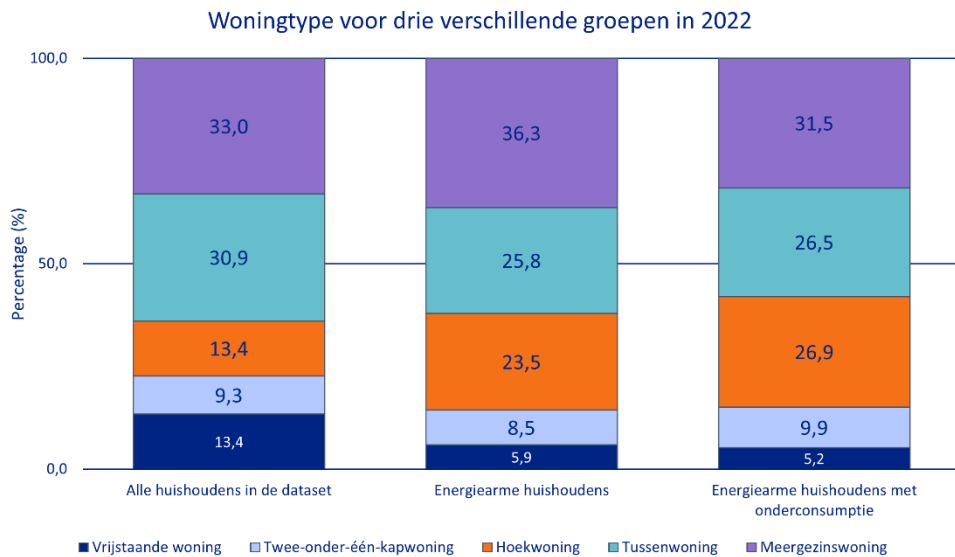
* LIHE en/of LILEK inclusief compensatiemaatregelen, voor 2023 geldt het Midden scenario voor de energietoeslag

7.2 Kenmerken van energiearme huishoudens die onderconsumeren

Hieronder volgen figuren waar we de achtergrondkenmerken van alle huishoudens, energiearme huishoudens (LIHELEK), en onderconsumerende energiearme huishoudens (LILEK) weergeven in 2022. We laten deze cijfers over 2022 zien, omdat we over 2023 nog geen individuele gegevens over het energieverbruik hebben.

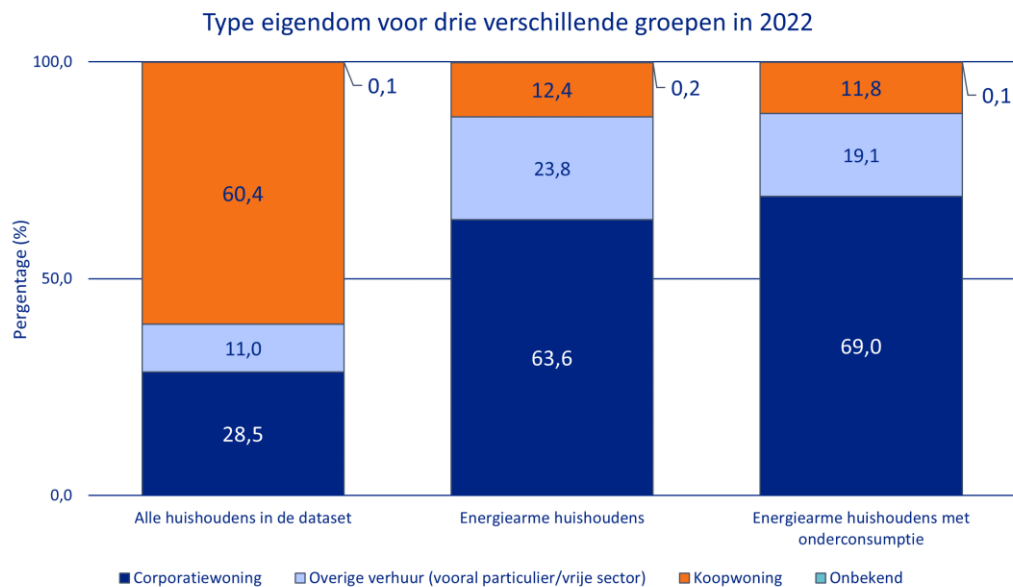
Woningkenmerken

Figuur 7.1 laat zien dat energiearme huishoudens in hoekwoningen, tussenwoningen en twee-onder-een-kapwoningen vaker onderconsumeren dan de gehele groep energiearme huishoudens en dat energiearme huishoudens in meergezinswoningen iets minder vaak onderconsumeren. Een mogelijke verklaring is dat meergezinswoningen woningen minder energie vragen om warm te houden dan de andere type woningen (ze zijn vaker kleiner qua oppervlakte en zijn vaker aangeschakeld aan andere woningen). Deze huishoudens zullen dan ook minder last hebben van een stijgende energieprijs. De energierekening loopt sneller op bij stijgende prijzen, en deze huishoudens hebben dan ook misschien minder reden om de rekening te drukken. Een andere verklaring is dat de andere type woningen vaker een lager energielabel hebben waardoor er ook goede reden is om de energierekening te drukken om hoge kosten te voorkomen. Er is vervolgonderzoek nodig om deze mogelijke verklaringen te toetsen.

Figuur 7.1: De woningtypen van de groep onderconsumerende energiearme huishoudens, alle energiearme huishoudens en alle huishoudens in de dataset

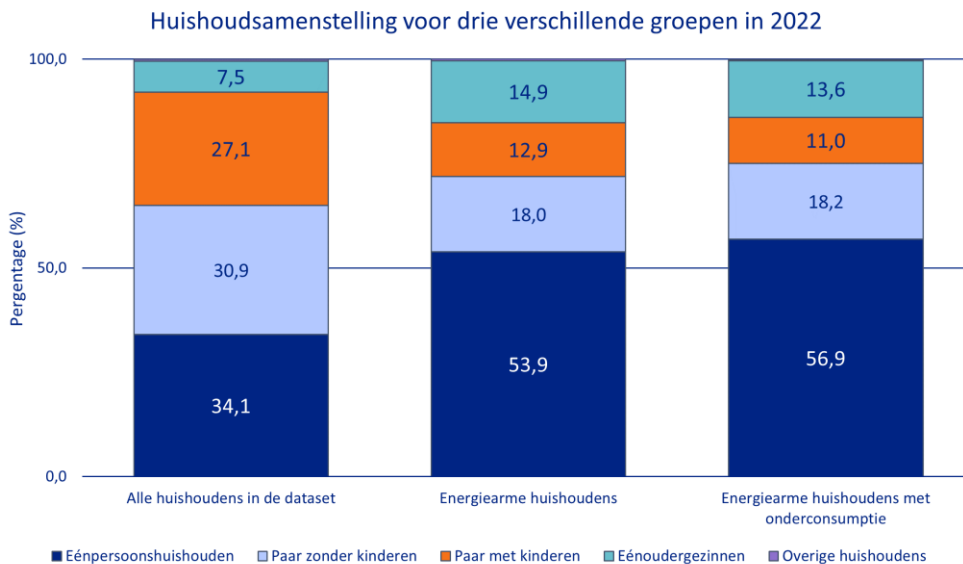
In Figuur 7.2 zien we dat onderconsumerende huishoudens iets vaker in een coporatiewoning wonen dan de gehele groep energiearme huishoudens. Wellicht dat het inkomen hier een rol speelt. Vervolgonderzoek is nodig om de daadwerkelijke reden te achterhalen.

Figuur 7.2: De eigendomsstatus van de groep onderconsumerende energiearme huishoudens, alle energiearme huishoudens en alle huishoudens in de dataset

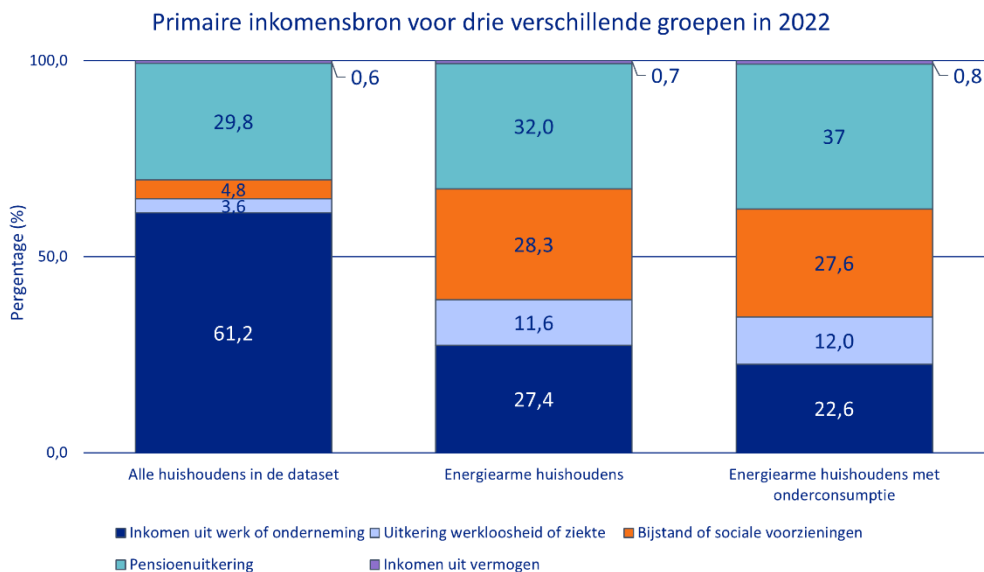
Huishoudkenmerken

Opvallend is dat de energiearme groep die onderconsumeert uit iets meer eenpersoonshuishoudens bestaat dan de gehele groep energiearme huishoudens (zie Figuur 7.3). Ook hier kan het inkomen een rol spelen. Vervolgonderzoek is nodig om de daadwerkelijke reden te achterhalen.

Figuur 7.3: De huishoudsamenstelling van de groep onderconsumerende energiearme huishoudens, alle energiearme huishoudens en alle huishoudens in de dataset

Figuur 7.4 laat de verdeling van inkomensbron van huishoudens zien. Hier valt op dat huishoudens met een pensioenuitkering vaker onder consumeren ten opzichte van de gehele populatie. Het zou kunnen gaan om huishoudens die vanwege een laag pensioen moeite hebben met het betalen van de rekening. Ook hier is vervolgonderzoek nodig om meer inzicht te geven in de verklaring van deze bevinding.

Figuur 7.4: De inkomensbron van de groep onderconsumerende energiearme huishoudens, alle energiearme huishoudens en alle Nederlandse huishoudens

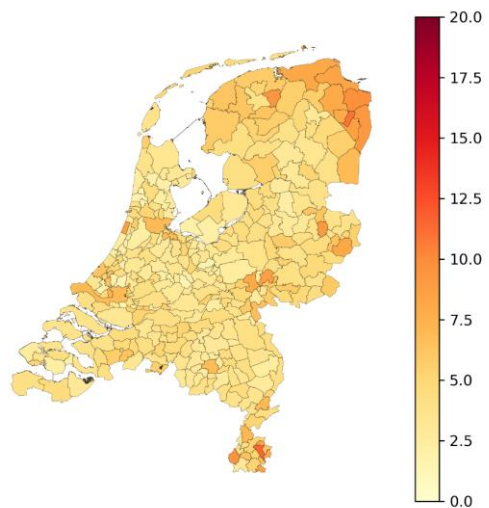
8 De geografie van energiearmoede

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de geografische spreiding van energiearme huishoudens op gemeenteniveau. Figuur 8.1 presenteert daartoe de energiearmoedekaart van Nederland voor 2023 op gemeenteniveau. We laten per gemeente het geschatte percentage energiearme huishoudens zien met een laag inkomen in combinatie met een hoge energierekening en een lage energetische woningkwaliteit (de energiearmoede indicator 'LIHE en/of LILEK'). Figuur 8.1a geeft inzicht in het aandeel energiearme huishoudens in 2023 en Figuur 8.1b laat het verschil zien tussen 2022 en 2023 zien, oftewel het verschil in energiearmoede per gemeente. Sinds 2022 is energiearmoede het meest toegenomen in een aantal stedelijke gebieden (Rotterdam, Amsterdam, Diemen, Enschede, Almelo, Lelystad, Den Haag, Arnhem, Vaals en Heerlen) en in Noordoost Groningen.

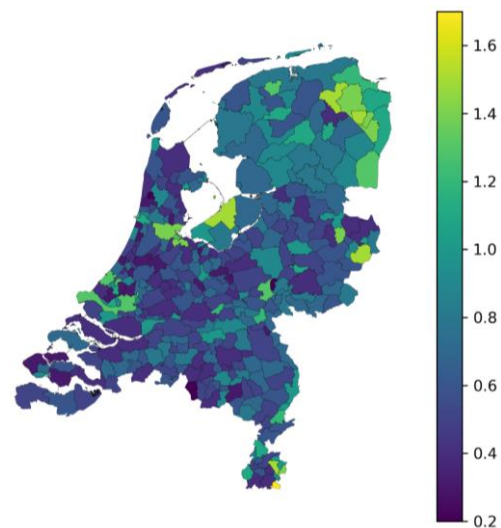
Aan de hand van Figuur 8.2 maken we inzichtelijk wat de effectiviteit is geweest van de compensatiemaatregelen van de overheid.

Figuur 8.2 is een weergave van onze inschatting voor 2023 (inclusief de financiële maatregelen van de overheid). Figuur 8.2a geeft het percentage energiearme huishoudens per gemeente weer indien er geen financiële compensatie had plaatsgevonden in 2023. Dan zien we dat Noordoost Groningen, regio Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Almelo, Hengelo, Nijmegen, Arnhem en Zuid-Limburg het hoogste aandeel energiearme huishoudens kent. Figuur 8.2b laat de afname in procentpunten zien door deze compensatie. Dan zien we dat de sterkste afnames in dezelfde gemeenten en regio's te vinden zijn. De energiearme huishoudens in de steden Rotterdam, Amsterdam, Enschede en Groningen zijn het meest geholpen met de maatregelen. Hier wonen relatief veel lage inkomens. Vooral de gerichte aanpak van de energietoeslag die enkel voor lage inkomens gold, hebben de netto energiekosten van energiearme huishoudens naar beneden gebracht. Daarmee zijn de energiearme huishoudens gericht geholpen en zijn in de gebieden waar het aandeel energiearme huishoudens het hoogst was, ook de grootste effecten van deze maatregelen te zien. We gaan er hierbij wel vanuit dat iedereen die recht had op steun deze ook heeft ontvangen. In gebieden waar het vertrouwen in de overheid laag is, zou het kunnen dat een deel van de huishoudens geen gebruik heeft gemaakt van de steunmaatregelen.

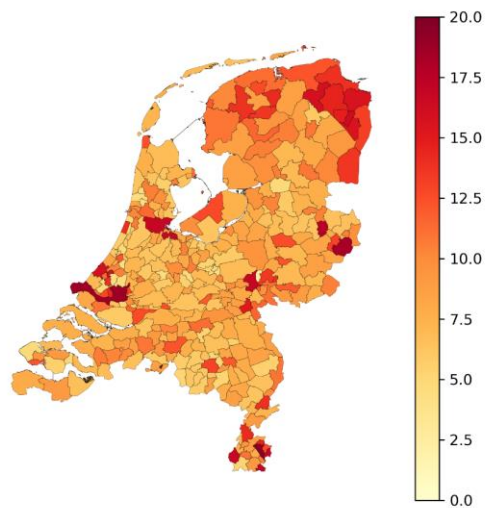
Op <https://energiearmoede.tno.nl/> is een interactieve kaart beschikbaar met extra details per gemeente van 2019 tot en met 2023.

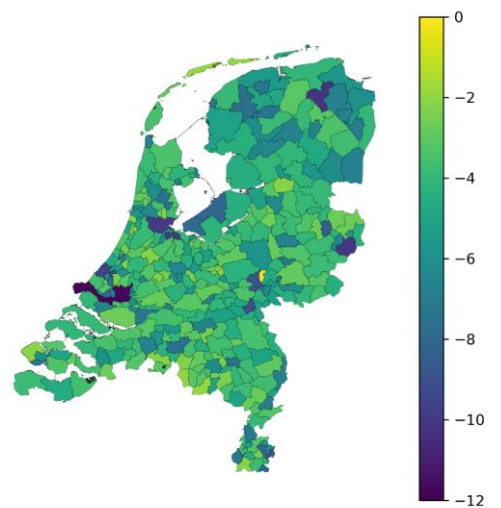
Figuur 8.1a. Percentage energiearme huishoudens (LIHE en/of LILEK) per gemeente in 2023 (met financiële compensatiemaatregelen vanuit de overheid)

Figuur 8.1b. Verschil aandeel energiearmoede (LIHE en/of LILEK) in procentpunten per gemeente van 2022 naar 2023

Figuur 8.2a. Percentage energiearme huishoudens (LIHE en/of LILEK) per gemeente in 2023 (zonder financiële compensatiemaatregelen vanuit de overheid)

Figuur 8.2b. Verschil aandeel energiearmoede (LIHE en/of LILEK) in procentpunten per gemeente in 2023 door financiële compensatie van de overheid.

Literatuurlijst

- Boardman, B. (1991). Fuel poverty: from cold homes to affordable warmth. Belhaven Press.
- Carley, S. & Konisky, D.M. (2020). The justice and equity implications of the clean energy transition. *Nature Energy*, 5, 569–577.
- CBS (2023a). [Longread: Monitor Energiearmoede in Nederland, 2019 en 2020](#).
- CBS (2023b). [Onderzoeksreeks met nieuwe waarneming energieprijzen voor de consumentenprijsindex](#).
- CBS (2024a). [Monitor Energiearmoede 2019-2022](#).
- CBS (2024b). [Problematische Schulden en Energiearmoede Vooronderzoek, 2020](#).
- CBS (2024c). [Methoderapport Monitor Energiearmoede 2019-2022](#).
- CBS (2024d). [De Energierekening januari 2024](#).
- Evans, J., Hyndman, S., Stewart-Brown, S., Smith, D., Petersen, S. (2000). An epidemiological study of the relative importance of damp housing in relation to adult health. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 54, 677–86. <https://doi.org/10.1136/jech.54.9.677>
- Hernández, D. (2016). Understanding 'energy insecurity' and why it matters to health. *Social Science & Medicine*, 167, 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.08.029>
- Hersoug, L. (2005). Viruses as the causative agent related to “dampness” and the missing link between allergen exposure and onset of allergic disease. *Indoor Air*, 15(5), 363–366. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0668.2005.00382.x>
- Howieson, S. G., & Hogan, M. (2005). Multiple deprivation and excess winter deaths in Scotland. *The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 125(1), 18–22. <https://doi.org/10.1177/146642400512500110>
- Kose, T. (2019). Energy poverty and health: The Turkish case. *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy*, 14(5), 201–213. <https://doi.org/10.1080/15567249.2019.1653406>
- Lacroix, E., & Chaton, C. (2015). Fuel poverty as a major determinant of perceived health: The case of France. *Public Health*, 129, 517–524. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2015.02.007>
- Lan Chang, C., Shipley, M., et al., (2004). Lower ambient temperature was associated with an increased risk of hospitalization for stroke and acute myocardial infarction in young women. *Journal of Clinical Epidemiology*, 57 (7), 749–757. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2003.10.016>
- Liddell, C., & Guiney, C. (2015). Living in a cold and damp home: Frameworks for understanding impacts on mental well-being. *Public Health*, 129, 191–199. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2014.11.007>
- Liddell, C., & Morris, C. (2010). Fuel poverty and human health: a review of recent evidence. *Energy Policy*, 38, 2987–97. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2010.01.037>

- Llorca, M., Rodriguez-Alvarez, A., & Jamasb, T. (2020). Objective vs. subjective fuel poverty and self-assessed health. *Energy Economics*, 87, 104736.
<https://doi.org/10.1016/j.eneco.2020.104736>
- Lloyd, C.R., Callau, M.F., et al., (2008). The efficacy of an energy upgrade program in New Zealand. *Energy and Buildings*, 40(7), pp. 1228–1239.
<https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2007.11.006>
- Nussbaum, M. C. (2011). *Creating Capabilities: The Human Development Approach*. Harvard University Press, Belknap Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt2jbt31>
- Sen, A. (1999). Development as Freedom. In J. T. Roberts, A. B. Hite, & N. Chorev (Eds.), *The globalization and development reader: Perspectives on development and global change* (2nd ed., 2014, pp. 525–548). Wiley-Blackwell.
- Thomson, H., Thomas, S., Sellstrom, E., & Petticrew, M. (2013). Housing improvements for health and associated socio-economic outcomes. *The Cochrane Database for Systematic Reviews*, 28, CD008657.
<https://doi.org/10.1002/14651858.cd008657.pub2>
- TNO (2021). [De feiten over energietoelating in Nederland. Inzicht op nationaal en lokaal niveau.](#)
- TNO (2023a). [Energiearmoede in Nederland 2022. Een actuele inschatting op nationaal en lokaal niveau.](#)
- TNO (2023b). [De energiekosten van verschillende typen huishoudens in Nederland.](#)

Bijlage A

De nieuwe rekenmethode van energieprijzen

Bij het berekenen van het aantal energiearme huishoudens in Nederland maken we gebruik van gegevens over de energieprijzen. Aangezien we geen informatie hebben over individuele contracten van consumenten met een energiemaatschappij, moeten we de energierekening zo goed mogelijk schatten. Dat doen we door het jaarverbruik van huishoudens te vermenigvuldigen met een gewogen gemiddelde energieprijs (deze berekening wordt toegelicht in paragraaf 4.2.1). De energieprijs die we hiervoor gebruiken, wordt berekend door het CBS. Inmiddels is de methode om de gemiddelde energieprijs te berekenen vernieuwd, en heeft dit dus ook invloed op energiearmoedeberekeningen. We leggen kort uit waarom de rekenmethode voor het bepalen van de energieprijzen is verbeterd en wat de verschillen zijn tussen de energieprijzen volgens de oude en nieuwe rekenmethode.

Het CBS zocht sinds begin 2022 andere methoden om de prijsontwikkeling van energie voor consumenten beter in kaart te brengen³⁵. De methode die jarenlang gehanteerd werd was gebaseerd op de prijzen van nieuwe energiecontracten en bleek in de periode met snel veranderende prijzen op een ongunstige manier door te werken op de inflatiecijfers. Deze leidt namelijk bij sterk stijgende energieprijzen tot een overschatting van de inflatie en bij sterk dalende energieprijzen tot een onderschatting van de inflatie.

Deze gemiddelde energieprijzen waren voorheen gebaseerd op prijzen van nieuwe contracten, zoals energieleveranciers die doorgeven aan de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Er zijn echter consumenten met een al langer lopend contract, afgesloten voor de energiecrisis. Voor deze consumenten was de contractprijs daarmee een stuk lager dan van consumenten die contracten afsloten tijdens de energiecrisis. Daarom baseert het CBS zich na de vernieuwing van de brondata en methode niet enkel meer op de prijzen van nieuwe contracten, maar op basis van data van energiemaatschappijen die zowel informatie geeft over bestaande als nieuwe contracten. Deze data zorgt voor een betere afspiegeling van energieprijzen van zowel nieuwe als bestaande contracten. Dit is een verbetering ten opzichte van de prijs die we vorig jaar hebben meegenomen om een inschatting te maken voor 2022 (TNO, 2023a).

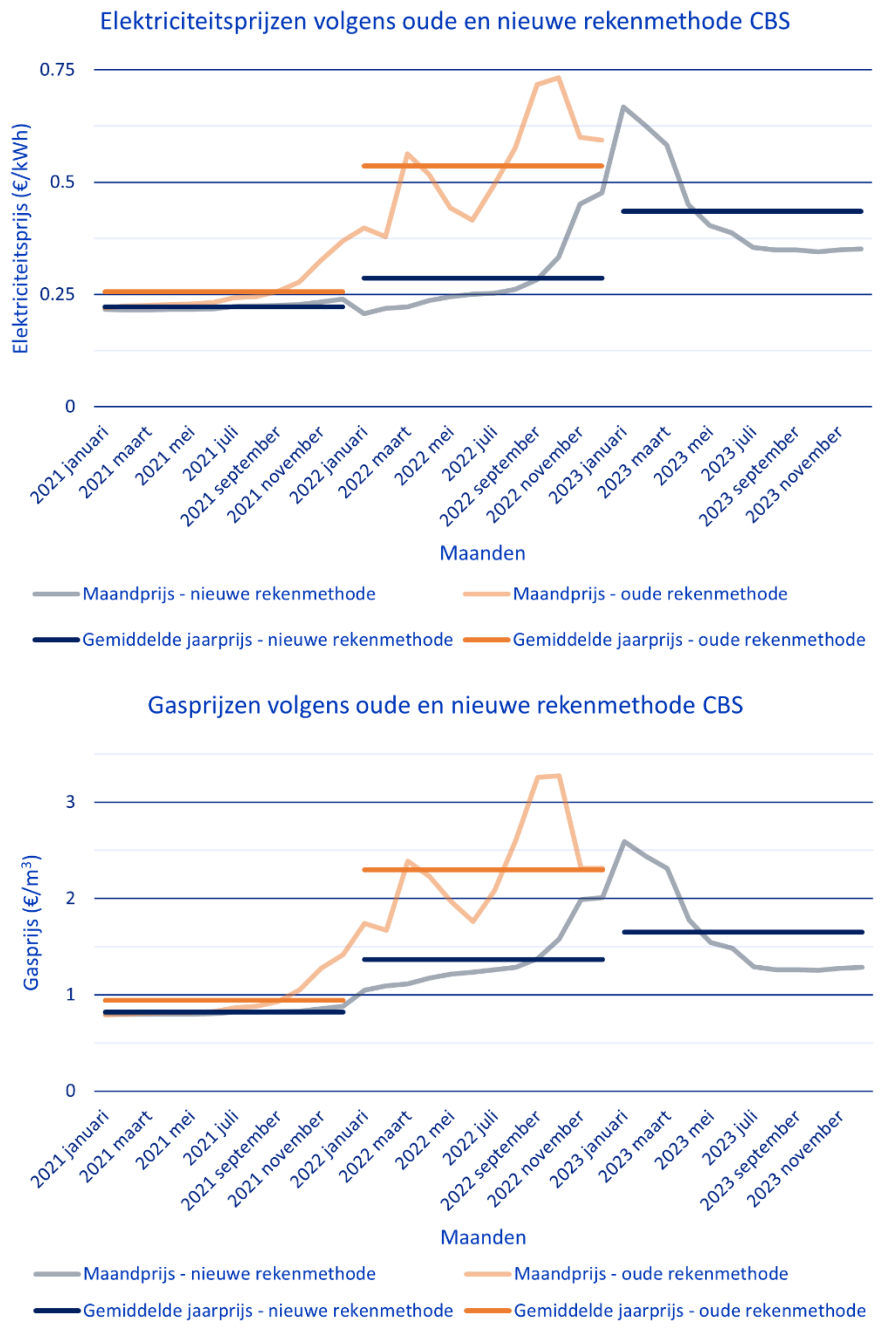
Binnen de CBS Statline tabellen zijn de energieprijzen terug te vinden volgens de oude rekenmethode³⁶ en de nieuwe rekenmethode³⁷. De nieuwe rekenmethode is met terugwerkende kracht berekend vanaf het jaar 2021. We hebben de maandprijzen en de jaargemiddelden (rekenkundig gemiddelde van de maandprijzen) weergegeven in onderstaande grafieken om de verschillen inzichtelijk te maken (zie Figuur a.1). Hier valt op dat tot de zomer van 2021 de energieprijzen volgens de oude en nieuwe rekenmethode weinig van elkaar verschillen. Bij de start van de energiecrisis beginnen de prijzen volgens de oude en nieuwe methode sterk uit elkaar te lopen, en zien we het effect van de overrepresentatie van nieuwe contractprijzen bij het rekenen volgens de oude methode. Ook

³⁵ Bron: [CBS stapt over op nieuwe methode voor energieprijzen in de CPI | CBS](#) en [Naar een nieuwe methode om energieprijzen te berekenen | CBS](#)

³⁶ Bron: [Gemiddelde energietarieven voor consumenten, 2018 - 2023 | CBS](#)

³⁷ Bron: [StatLine - Gemiddelde energietarieven voor consumenten \(cbs.nl\)](#)

valt op dat de piek in energieprijzen “verschuift” van september 2022 volgens de oude rekenmethode naar januari 2023 volgens de nieuwe methode. Dit is enerzijds te verklaren door de vertraagde uitfasering van vaste contracten. Het stijgen van de marktprijs is pas van invloed zodra de vaste contracten van huishoudens aflopen en zij nieuwe contracten afsluiten. Anderzijds is dit te verklaren door het steeds vaker aanpassen van de prijzen bij variabele contracten. Voorheen gebeurde dit 1 a 2 keer per jaar, maar sinds de energiecrisis vaker omdat de marktprijs volatieler is geworden.

Figuur A.1: Ontwikkeling van de variabele gas- en elektriciteitsprijzen voor consumenten (dit zijn contractprijzen waarbij geen rekening is gehouden met het prijsplafond) volgens de oude en de nieuwe rekenmethode van CBS, zoals gepubliceerd op Statline. De jaargemiddelden zijn ongewogen (rekenkundige) gemiddelden.

Bijlage B

Het doorrekenen van het prijsplafond

Met het prijsplafond werd er in 2023 voor alle Nederlandse huishoudens een maximaal tarief ingesteld voor een bepaald verbruik, ook wel het prijsplafondvolume. Voor gas gold dat het maximale variabele tarief (inclusief BTW en EB) was ingesteld op €1,45/m³ tot een verbruik van 1.200 m³. Voor elektriciteit gold een maximum variabel tarief van €0,40/kWh tot een verbruik van 2.900 kWh. Wanneer het verbruik van een huishouden boven het prijsplafondvolume lag, betaalde dat huishouden de contractprijs.

Voor de te hanteren prijzen op microniveau maken we gebruik van de dezelfde methode en prijzen als de berekening van de energierekening door het CBS (2024d). Aangezien een deel van de huishoudens een contract met een prijs onder het prijsplafond had, kunnen we niet simpelweg het jaarverbruik van huishoudens opdelen in een volumedeel onder en boven het prijsplafondvolume en het deel onder het prijsplafond vermenigvuldigen met de maximale energieprijzen volgens het prijsplafond. Zouden we voor dit deel met de maximale tarieven van het prijsplafond rekenen, dan zouden we de energiekosten van de huishoudens met een lager contracttarief overschatten. We rekenen daarom met twee verschillende gemiddelde prijzen, namelijk de prijs boven en onder het prijsplafondvolume (1.200 m³ voor gas en 2.900 kWh voor elektriciteit), waarbij we rekening houden met het aandeel contracten boven en onder het prijsplafondtarief.

Dit betekent dat het variabele leveringstarief voor verbruik onder het prijsplafondvolume als volgt tot stand komt:

$$(\% \text{ contracten onder } P\text{Ptarief} \times \text{gemiddelde prijs contracten onder } P\text{Ptarief}) + (\% \text{ contracten boven } P\text{Ptarief} \times P\text{Ptarief}) = \text{gemiddelde prijs onder prijsplafondvolume}$$

Daarnaast werkten energieleveranciers voor de totstandkoming van de prijs onder het prijsplafondvolume met een verdelingsfactor aangezien niet in elke maand evenveel energie wordt verbruikt.

Voor het verbruiksdeel boven het prijsplafond hanteren we dezelfde berekening zoals toegelicht in paragraaf 4.2.1. Ook daar wegen we de prijs voor een gemiddeld variërend verbruik over de maanden. De uitkomst is dan een gewogen gemiddelde variabele jaarprijs voor onder en boven het prijsplafondvolume. In Tabel b.1 en Tabel b.2 geven we de onderliggende prijscomponenten weer zoals we die hebben gebruikt in deze studie.

Als voorbeeld nemen we de gasprijzen in Tabel b.1. Voor de elektriciteitsprijzen geldt dezelfde wijze van rekenen.

Samenstelling energieprijzen boven het prijsplafondvolume

De kolom met de 'Gemiddelde variabele prijs boven 1200 m³', is gebaseerd op de energieprijzen weergegeven op Statline (het leveringstarief + de energiebelasting, incl.

btw)³⁸. Vervolgens nemen we het gewogen gemiddelde van deze maandprijzen, door ze te wegen voor het prijsplafondvolume per maand. Dus de ‘gemiddelde variabele prijs boven 1200m³’, maal ‘Prijsplafond-volume Gas (m³) per maand als weefactor’, gedeeld door 1200 m³ (de som van alle weefactoren). Dan kom je uit op een bedrag van 1,8838 euro/m³ boven 1200m³ verbruik.

Samenstelling energieprijz onder het prijsplafondvolume

We nemen per maand het ‘Gemiddelde contracttarief van contracten onder PPTarief (incl. EB, incl. btw) en vermenigvuldigen dit met het ‘Aandeel contracten onder PP’. Daar tellen we het ‘Aandeel contracten boven PP’ maal €1,45 bij op.

Vervolgens nemen we hier ook het gewogen gemiddelde van deze maandprijzen, door ze te wegen voor het prijsplafondvolume. Dus de ‘gemiddelde variabele prijs onder 1200m³’ maal ‘Prijsplafond-volume Gas (m³) per maand als weefactor’, gedeeld door 1200 m³ (de optelsom van alle weefactoren). Dan kom je uit op een bedrag van 1,303 euro/m³ onder 1200 m³ verbruik.

Beperkingen rekenwijze

Het prijsplafond was alleen per 1 januari uitvoerbaar als het aansloot bij de jaarlijkse energierekening. Daarom was het maximale verbruik bij het prijsplafond (1.200 m³ gas en 2.900 kWh stroom) verdeeld in twee delen. Een deel voor de periode tot de jaarlijkse energierekening en een deel voor de periode na de jaarlijkse energierekening.³⁹ De datum waarop huishoudens hun eindafrekening ontvingen varieerde door het jaar. Aangezien wij geen informatie hebben over de datum van een eindafrekening en hoe het verbruik was verdeeld over deze twee delen, houdt deze rekenwijze niet expliciet rekening met het effect van ‘deelflafdons’ die ontstaan doordat de eindafrekening voor huishoudens midden in een jaar plaatsvond. Na de eindafrekening nam een huishouden ongebruikte ruimte onder het prijsplafondvolume namelijk niet mee naar de volgende periode. Daardoor leverde het prijsplafond niet voor iedereen evenveel op.

De weging van de maandprijzen onder het prijsplafondvolume komt in de buurt, maar in feite overschatten we in sommige gevallen de korting die mensen kregen. Dat geldt met name voor huishoudens met een verbruik rond het prijsplafondvolume voor het hele jaar. Die lopen immers het grootste risico op een ongelukkige verdeling over het jaar. Huishoudens die ver onder de prijsplafondvolumes bleven kregen nooit te maken met prijzen boven het prijsplafondtarief, en huishoudens die fors meer gebruikten dan de ingestelde volumes hebben waarschijnlijk wel de volledige korting over 1200 m³ en 2900 kWh gekregen. In de berekening van de gemiddelde prijs onder het prijsplafondvolume over het jaar zit verwerkt dat in lang niet alle maanden deze korting nodig was, omdat het tarief al een deel van het jaar onder het prijsplafondtarief lag.

³⁸ [Gemiddelde energietarieven voor consumenten | CBS](#)

³⁹ [Extra uitleg verdeling maximaal gebruik voor en na energierekening | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#)

Tabel B.1: De onderliggende prijscomponenten die zijn gebruikt om de gemiddelde jaarprijs/m³ onder en boven 1200 m³ verbruik te berekenen (2023)

	Gemiddeld contracttarief van contracten onder PPTarief (incl. EB, incl. btw)*	Aandeel contracten onder PPTarief* (proportie)	Aandeel contracten boven PPTarief* (proportie)	Gemiddelde variabele prijs onder 1200 m ³ verbruik	Gemiddelde variabele prijs boven 1200 m ³ verbruik**	Prijsplafond-volume Gas (m ³) per maand als weegfactor
jan	0,91266	0,235	0,765	1,3237	2,5888	221
feb	0,91366	0,228	0,772	1,3277	2,4394	188
mrt	0,92966	0,229	0,771	1,3308	2,3135	159
apr	1,04066	0,287	0,713	1,3325	1,7773	86
mei	1,10466	0,38	0,62	1,3188	1,5447	35
juni	1,15566	0,469	0,531	1,3120	1,4829	19
juli	1,24666	0,879	0,121	1,2713	1,2878	17
aug	1,24866	0,981	0,019	1,2525	1,2623	17
sept	1,24866	0,983	0,017	1,2521	1,2609	24
okt	1,24266	0,984	0,016	1,2460	1,2536	81
nov	1,26666	0,985	0,015	1,2694	1,2760	147
dec	1,27766	0,986	0,014	1,2801	1,2854	207

* Het 'Gemiddeld contracttarief van contracten boven/onder het Prijsplafondvolume' en het 'Aandeel contracten boven/onder het prijsplafondtarief' zijn door CBS gebaseerd op de data die zij hebben ontvangen van energieleveranciers (zie CBS 2024d))

** Dit is hetzelfde als de gemiddelde variabele contractprijs over alle contracten (zie Gemiddelde energietarieven voor consumenten | CBS)

Gemiddelde jaarprijs/m³ onder 1200 m³ verbruik gewogen naar het prijsplafondvolume per maand: **1,3030**

Gemiddelde jaarprijs/m³ boven 1200 m³ verbruik gewogen naar het prijsplafondvolume per maand: **1,8838**

Tabel B.2: De onderliggende prijscomponenten die zijn gebruikt om de gemiddelde jaarprijs/kWh onder en boven 2900 kWh verbruik te berekenen (2023)

	Gemiddeld contracttarief van contracten onder PPTarief (incl. EB, incl. btw)*	Aandeel contracten onder PPTarief* (proportie)	Aandeel contracten boven PPTarief* (proportie)	Gemiddelde variabele prijs onder 2900 kWh verbruik	Gemiddelde variabele prijs boven 2900 kWh verbruik**	Prijsplafond-volume Elektriciteit (kWh) per maand als weegfactor
jan	0,23245	0,241	0,759	0,3596	0,6674	339
feb	0,23245	0,233	0,767	0,3610	0,6268	280
mrt	0,23345	0,227	0,773	0,3622	0,5832	267
apr	0,24245	0,232	0,768	0,3634	0,4504	207
mei	0,28345	0,315	0,685	0,3633	0,4031	181
juni	0,31045	0,417	0,583	0,3627	0,3867	159
juli	0,34245	0,858	0,142	0,3506	0,3542	161
aug	0,34345	0,939	0,061	0,3469	0,3487	176
sept	0,34445	0,963	0,037	0,3465	0,3488	199
okt	0,34145	0,973	0,027	0,3430	0,3446	266
nov	0,34645	0,973	0,027	0,3479	0,3497	306
dec	0,34945	0,974	0,026	0,3508	0,3519	356

* Het 'Gemiddeld contracttarief contracten boven/onder het Prijsplafondvolume' en het 'Aandeel contracten boven/onder het prijsplafondtarief' zijn door CBS gebaseerd op de data die zij hebben ontvangen van energieleveranciers (zie CBS 2024d)).

** Dit is hetzelfde als de gemiddelde variabele contractprijs over alle contracten (zie [Gemiddelde energietarieven voor consumenten | CBS](#))

Gemiddelde jaarprijs/kWh onder **2900 kWh** verbruik gewogen naar het prijsplafondvolume per maand: **0,3546**
 Gemiddelde jaarprijs/kWh boven **2900 kWh** verbruik gewogen naar het prijsplafondvolume per maand: **0,4477**

Energy & Materials Transition

Radarweg 60
1043 NT Amsterdam
www.tno.nl

TNO innovation
for life